

Uuringu aruanne

Eesti Noorsoo Instituut
Urmo Reitav
Siim Krussell

Noorsootöö rahastamine kohalikes omavalitsustes

Tallinn 2008
Eesti Noorteühenduste Liit

Noorsootöö rahastamine kohalikes omavalitsustes
Uuringu aruanne

Uuring on valminud Eesti Noorteühenduste Liidu tellimisel
Uuringut rahastas Hasartmängumaksu Nõukogu

Koostanud:
Eesti Noorsoo Instituut
Urmo Reitav
Siim Krusell

Küljendanud:
Annika Mai Purje

Tallinn, 2008

MTÜ Eesti Noorteühenduste Liit
www.enl.ee

ISBN 978-9949-18-148-3

Hea lugeja,

hoid käes uuringut, mille valmimist on Eesti Noorteühenduste Liit pikka aega oodanud.

Eestis on noorsootöö korraldamine usaldatud kohalike omavalitsuste kätte, samas on puudunud ülevaade, kui hästi omavalitsused selle ülesandega hakkama saavad. Kuidas noorsootööd rahastatakse, keda või mida toetatakse, millistel põhimõtetel ja kui suurte summadega - see ei anna infot pelgalt rahanumbrite kohta. Noorsootöö rahastamise uurimine annab ülevaate noorsootöö toimimisest laiemalt – kui hästi on kohalik noorsootöö arenenud, millised noorsootöö struktuurid on olemas, kas noorsootööd peetakse oluliseks ja milliseid valdkondi enim väärtustatakse.

Eesti Noorteühenduste Liidu jaoks oli oluline veel üks aspekt – kuivõrd on noored kaasatud noorsootööd ja rahastust puudutavate otsuste langetamisse. Kas on olemas noorte osaluskogu, keda kaasatakse ja kui suur on nende sõnaõigus.

Uuringu tulemustest selgub ootuspäraselt, et noorsootöö olukord omavalitsustes on väga erinev. On selge, et väiksemate valdade rahalised võimalused noorsootöö toetamiseks on väiksemad, samuti kimbutab neid valusamini noorsootöötajate puudus. Noorsootöö väärtustamine ja noorte osaluse toetamine ei paista aga sõltuvat niivõrd omavalitsuse suurusest, vaid ennekõike omavalitsusjuhtide ja ametnike suhtumisest. Sellekohast huvitavat lugemist pakuvad väljavõtted fookusgruupiintervjuudest.

Üks suurimaid muresid, mis uuringust kõlama jääb, on puudus headest noorsootöötajatest. Ning takistuseks on siin ilmselgelt vähene tasustamine. Kas me saame rääkida sellest, et noorsootöö olulusvõitlus on võidetud, kui on ka täna veel omavalitsusi, kus noorsootöötaja töötasuks on miinimumpalk?

Uuringu eesmärk ei ole kellegi peale näpuga näidata, vaid nentida fakti, et kuigi palju on noorsootöös juba saavutatud, on suur töö siiski alles ees. Unistame sellest, et ühel päeval võiks igal noorel olla võimalus tegeleda sisukate tegevustega kodulähedases noortekeskuses, kus teda võtab vastu särasilmne noorsootöötaja. Unistame sellest, et igas kohalikus omavalitsuses oleks toimiv noortekogu, kes räägiks aktiivselt kaasa kohaliku elu kujundamisel. Unistame sellest, et igas omavalitsuses oleks järjepidevalt toetatud nii noorte huvitegevus, noorteühendused kui noorte omaalgatus.

Eesti Noorteühenduste Liit on valmis nende unistuste nimel tööd tegema, kas ka Sina?

Head lugemist!

Eesti Noorteühenduste Liit

Sisukord

1. Sissejuhatus	7
2. Andmestik ja metoodiline ülevaade	9
3. Noorsootöö korraldus ja struktuurid	11
Noorsootöötajate arv ja ametinimetus Eesti omavalitsustes	11
Täitmata ametikohad omavalitsustes	13
Noorsootööstruktuuride olemasolu omavalitsustes	15
Noorsootöö korraldus valdkonniti	19
4. Noorsootöö rahastamine	23
Noorsootöö eelarve omavalitsustes valdkonniti	23
Noorte osalus eelarve planeerimisel ja koostamisel	26
Ühekordsete noorteprojektide toetamine	28
Ühekordsetele noorteprojektidele eraldatud toetuste maht 2007. aasta eelarves	30
Taotluste mahu ja olemasolevate rahaliste vahendite suhe 2007. aastal	31
Rahaliste püsitoetustega toetamine	32
Püsitoetuste maht omavalitsuste eelarvetes	33
Välisallikate kasutamine noorsootöö rahastamisel	35
Probleemid noorsootöö rahastamisel	36
5. Noorsootöö arenguperspektiivid ja positsioon omavalitsustes	37
Noorsootööle antud hinnangu põhjendus	40
6. Uuringu tulemuste kokkuvõte	43
LISA 1. Küsitlusankeet	45

1. Sissejuhatus

Eesti noorsootöö seaduse (RT I 1999, 27, 392) §3 kohaselt on noorsootöö noortele tingimuste loomine arendavaks tegevuseks, mis võimaldab neil vaba tahte alusel perekonna-, tasemekoolituse- ja tööväliselt tegutseda. Selle sisuks on noorte sotsiaal-, kultuuri- ja tervisekasvatus, mis soodustab noorte vaimset ja füüsilist arengut.

Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus (RT I 1993, 37, 558) §6 seab omavalitsuse üheks ülesandeks korraldada noorsootööd. Noorsootöö seaduse §3 täpsustab kohaliku omavalitsuse ülesannetena noorsootöö korraldamisel: 1) määrata noorsootöö prioriteedid oma haldusterritooriumil ning sätestada nende saavutamiseks vajalikud ülesanded valla või linna arengukavas; 2) toetada antud valla või linna haldusterritooriumil tegutsevate noorteühingute noorteprogramme ja noorteprojekte, kinnitada noorteühingute noorteprogrammide ja noorteprojektide valla- või linnaeelarvest toetamise tingimused, korra ja taotluste vormid; 3) täita teisi noorsootöö korraldamise ülesandeid oma haldusterritooriumil.

Seega on just kohalikul omavalitsusel pöhiraskus noortevaldkonna tegelikul kujundamisel Eestis, mistõttu on väga oluline uurida noorsootöö kujundamist sel tasandil. Just kohalik omavalitsus tegeleb eelkõige noorsootöö reaalse korraldustööga oma haldusterritooriumil, seejuures sätestades noorsootöö prioriteedid oma arengukavas ning planeerides nende teostamiseks vajalikud eelarvehendid oma eelarves. Samuti on ülesandeks luua tingimused kolmanda sektori kaasamiseks noorsootöö plaanimisse ja korraldusse piirkondlikul tasemel; ning delegerida teenust, ostes noorsootöö ülesandeid kolmandalt sektorilt, lähtudes viimase valmisolekust. Kindlasti on üks oluline ülesanne järelevalve korraldus kohalikust eelarvest eraldatud vahendite kasutamise üle

Käesoleva uurimuse eesmärk on analüüsida noorsootöö rahastamist kohalikes omavalitsustes ja noorte osalust selles. Seda eesmärki silmas pidades antakse ülevaade sellest, millistel ametikohtadel töötavad noortega tegelevad inimesed, kui palju neid omavalitsustes on ning kui terav on tööjõupuuduse probleem noorsootöö sfääris. Tuuakse välja ka põhjused, miks ei ole olemasolevatele ametikohtadele leitud töötajaid. Noorsootööd tehakse noorsootöö struktuuride kaudu ning sellest lähtuvalt antakse ülevaade ka noorsootöö struktuuride olemasolust ja toimimisest Eesti omavalitsustes. Samuti võetakse luubi alla noorsootöö korralduslik pool kas seda teeb avalik sektor või ka kolmas sektor? Põhjalikult käsitletakse noorsootöö kajastatust arengukavades ning seda, millised on prioriteedid noorsootöö arendamisel ja noorsootöö positsioon teiste elualadega võrreldes.

Eelnevalt toodud aspektid moodustavad justkui vajaliku struktuuri, katuse mõistmaks paremini analüüsi rahanumbrite lõikes. Rahanumbrite analüüsil on märksõnad lähiminevik, olevik, tulevik, kui palju, millele, miks, mis põhjustel jah või ei.

Tuuakse välja omavalitsuste noorsootöö eelarve näitajad valdkonniti 2007. aastal ning planeeritav või planeeritud 2008. aasta noorsootöö kogueelarve. Põhjalikult analüüsitakse noorte osalust, kaasarääkimisvõimalust eelarve koostamisel ja prioriteetide seadmisel. Samuti tuuakse esile rahastamise protsess planeerimisest kuni lõppotsuseni nii noorsootöö üldeelarve lõikes kui ka põhjalikumalt noorsootöö ühekordsete projektide ning noorsootööga tegelevate organisatsioonide püsitoetuste osas.

2. Andmestik ja metoodiline ülevaade

Uuringu valimisse kuulusid kõik Eesti kohalikud omavalitsused (edaspidi omavalitsused) ning sellest lähtuvalt oli üldkogumi mahuks 227 inimest. Valimi isikustamisel järgiti printsiipi, mille kohaselt saadeti esimese valikuna ankeet noorsootöö eest otseselt vastutavale ametiisikule omavalitsuste struktuuris. Juhul kui omavalitsuses puudus vastav ametiisik, täitsid teise valikuna ankeedi kas keskastmejuht või omavalitsusjuht.

Andmete kogumiseks kasutati käesolevas uuringus veebipõhist **küsimustikku** ja poolstruktureeritud **fookusgruupiintervjuusid**. Leidis aset 3 fookusgruupi, kus osalesid nii omavalitsusjuhid kui ka noorsootöötajad. Ankeedist saadud andmed analüüsisime enne fookusgruupi toimumist, saades nii esialgset teavet, mis võimaldas grupile personaalsemalt läheneda. Ankeetküsitlusele vastas 134 omavalitsusest pärit valimiisikut. Ankeetküsitluse käigus saadud andmestikku analüüsiiti, kasutades andmetöötlus- ja analüüsipaketti SPSS. Valimit saab pidada esinduslikuks üldkogumi suhtes. See tähendab ka seda, et alaesindatust ei ole ka sõltuvalt omavalitsuse suurusest.

Uuringusse haaratud omavalitsustes elab kokku 980 000 inimest, neist noori 234 675 inimest (Siseministeerium, 2007, I kvartal). Omavalitsusi saab tinglikult liigitada väikesteks, keskmisteks ja suurteks omavalitsusteks. Liigituse aluseks on määratlus, mille kohaselt alla 1000 elanikuga omavalitsused on väikesed omavalitsused, kuni 5000 elanikuga kuuluvad keskmise suurusega omavalitsuste gruppi ning 5000 ja enama elanikuga omavalitsused suurte omavalitsuste gruppi. Kahe omavalitsuse puhul tuli elanike arv kodeerida puudevaks väärtuseks, kuna andmestikust puudus asula tunnuse väärtus. Väikeste omavalitsuste osakaal valimist oli 15,1%, keskmised omavalitsused moodustasid 62,2%-ga enamiku ning suured omavalitsused moodustasid 19,7%

valimist. Valimikihtide osakaal gruppide üldkogumis oli küllaltki ühtlane. Väikesed omavalitsused moodustasid 57%, keskmised omavalitsused 58% ning suured omavalitsused 59% oma grupi üldkogumist (vt tabelit 1).

Tabel 1.

Vastanud omavalitsuste profiil ja jaotus kogu Eesti lõikes (absoluutarv ja %).

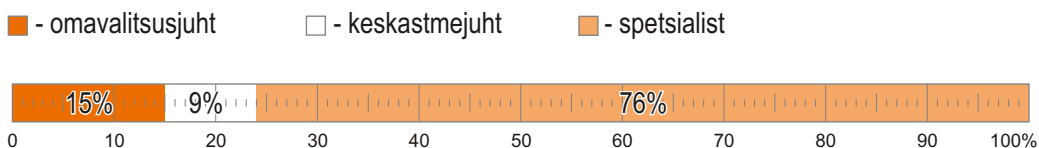
	valim		üldkogum		valimi osakaal üldkogumis
	N	%	N	%	%
väike omavalitsus	20	15,1	35	15,4	57
keskmine omavalitsus	86	65,2	148	65,2	58
suur omavalitsus	26	19,7	44	19,4	59
kokku	132	100	227	100	58

Välisallikas: siseministeerium

Enamik vastanuid olid noorsootöö eest vastutavad spetsialistid. Neid oli vastanute seas 75%. Järgnesid omavalitsuste juhid 15% ning keskastme juhid 9%-ga (vt joonist 1). Vastanute osakaalud ametiala lõikes sõltusid ka omavalitsuse suurusest.

Joonis1.

Vastanute ametikohad.

Kui väikestes omavalitsustes oli kõigest vastanutest 25% omavalitsusjuhte, siis suurtest omavalitsustest ei olnud vastanute seas ühtegi omavalitsusjuhti. Siin pole peapõhjus pigem mitte suuremate omavalitsuste juhtide soovimatus vastata, vaid asjaolu, et paljudes väikestes omavalitsustes puuduvad otseselt noorsootöö eest vastutavad ametnikud.

3. Noorsootöö korraldus ja struktuurid

Noorsootöötajate arv ja ametinimetus Eesti omavalitsustes

Noorsootööd tegevate inimeste ametinimetusi on palju ning varieerub ka töö sisu. Väikesed omavalitsused paistavad silma sellega, et seal töötab väga vähe noorsootöö spetsialisti või nõunikke. Vaid kümnendikus väikestest omavalitsustest töötas üks või kaks noorsootöö spetsialisti ja/või nõunikku. Mida suurem omavalitsus, seda enam töötas seal ka noorsootöö spetsialiste/nõunikke. Viies kümnendist keskimestest omavalitsustest ja pooltes suurtes omavalitsustes töötas üks või kaks noorsootöö spetsialisti/nõunikku. 3%-s keskimestest ja 9%-s suurtest omavalitsustest töötas neid ka rohkem. Väikestel omavalitsustel on ka keeruline suurendada ametnikkonda väikese eelarve tõttu ning seega on üsna loogiline, et teisi ametnikke, kellele on antud ka noorsootöö korraldamise ülesanded, on väiksemates valdades pisut enam kui suurtes valdades. Muid ametnikke, kelle ülesandeks on muu hulgas noorsootöö korraldus, oli kõige enam siiski keskimestes omavalitsustes (68%). Kõige enam noorsootöötajaid noortekeskuses töötas suurtes omavalitsustes. Üks või kaks töötajat oli 35%-s ning veelgi rohkem noorsootöötajaid noortekeskuses oli pooltes suurtest omavalitsustest. Vaid 13%-s suurtest omavalitsustest ei olnud ametis noortekeskuse noorsootöötajat. Keskimeste omavalitsuste puhul oli pooltel juhtudel ametis üks või kaks noorsootöötajat noortekeskuses. Mitte ühtegi noorsootöötajat noortekeskuses ei olnud aga 43%-l keskimestest omavalitsustest.

Väikesed omavalitsused paistsid enamikul juhtudel silma sellega, et seal polnud noortekeskuses noorsootöötajat. Vaid viies kümnendist väikestest omavalitsustes töötas noortekeskuses üks või kaks noorsootöötajat. 78% väikeste omavalitsuste puhul noortekeskuses töötavat noorsootöötajat polnud. Noorsootöötaja vaba aja või kultuurikeskuses polnud kuigi levinud mitte üheski omavalitsuse tüübis. Vaid suurtes omavalitsustes oli neid veidi enam, nimelt oli ligi viies kümnendist suurtest omavalitsustest neid ametis üks või kaks, kümnendikus aga rohkem.

Huvijuhte on tööl kõige enam suurtes omavalitsustes, vaid 10%-l juhtudest neid ei olnud, kuid 52%-s suurtest omavalitsustest töötas neid üks või kaks ning 40%-s suurtest omavalitsustest veelgi enam. Enamik keskmise suurusega omavalitsustest (79%) on tööle palganud ühe või kaks huvijuhti. Väikeste omavalitsuste puhul ei olnud huvijuhti palganud pooled omavalitsustest. Siiski oli 44% väikeste omavalitsuste puhul tööl üks või kaks huvijuhti, 6%-s väikestest omavalitsustest veelgi enam. Noorsootöö koordinaator oli ametis vaid 12%-s keskmistest ja 11%-s suurtest omavalitsustest. Võib öelda, et ringijuhte on omavalitsustes ametis kõige enam. Seda küll selle mööndusega, et enamik ringijuhte ei ole täiskoormusega. Rohkem kui kaks ringijuhti oli ametis 43%-s väikestest, 72%-s keskmistest ja 85%-s suurtest omavalitsustest (vt tabelit 2).

Tabel 2.

Kas ja kui mitu inimest töötab alljärgnevatel kohtadel Teie omavalitsuses? (reaprotsent)

	ei tööta ühtegi	1–2 töötajat	rohkem	kokku
Noorsootöö spetsialist, nõunik				
väike omavalitsus	89	11	0	100
keskmine omavalitsus	76	21	3	100
suur omavalitsus	41	50	9	100
Muu ametnik, kelle ülesandeks ka noorsootöö korraldamine				
väike omavalitsus	42	58	0	100
keskmine omavalitsus	26	68	6	100
suur omavalitsus	32	56	12	100
Noorsootöötaja noortekeskuses				
väike omavalitsus	78	22	0	100
keskmine omavalitsus	43	49	8	100
suur omavalitsus	13	35	52	100
Noorsootöötaja vaba aja või kultuurikeskuses				
väike omavalitsus	89	11	0	100
keskmine omavalitsus	84	16	0	100
suur omavalitsus	71	19	10	100
Huvijuht				
väike omavalitsus	50	44	6	100
keskmine omavalitsus	15	79	6	100
suur omavalitsus	8	52	40	100
Noorsootöö koordinaator				
väike omavalitsus	100	0	0	100
keskmine omavalitsus	88	12	0	100
suur omavalitsus	89	11	0	100
Ringijuht				
väike omavalitsus	37	20	43	100
keskmine omavalitsus	8	20	72	100
suur omavalitsus	10	5	85	100

Täitmata ametikohad omavalitsuses

See, et omavalitsuses mõnel positsioonil puudub noorsootöö eest vastutav inimene, võib viidata küll ametialases struktuuris olemasolevale, kuid täitmata ametikohale.

Omavalitsustest neljandik ehk 32 omavalitsust märkis, et nende struktuuris on küll noorsootööks ametikohad ette nähtud, kuid ei ole mingil põhjusel täidetud. Selline tulemus võimaldab pidada täitmata ametikohtade probleemi omavalitsustes pigem mõõdukaks. 66%-l omavalitsusest täitmata ametikohtadega probleeme polnud, 8%-l vastanutest ei olnud selle kohta ülevaadet. Tabelis 3 on välja toodud täitmata ametikohad omavalitsustes. Küsimusele vastasid need omavalitsused, kus ametikohtade täitmisega oli probleeme. Täitmata noorsootöö ametikohtade alajaotus ei ole kuigi ühtlane. Kõige suurem puudus oli noorsootöötajatest noortekeskustes. Probleeme nende ametikohtade täitmisega oli 15 omavalitsusel. Noorsootööspetsialisti, nõuniku ametikohad olid täitmata 12 omavalitsuses ning noorsootöötaja koha täitmist vaba aja/kultuurikeskuses ootas 11 omavalitsust (vt Tabel 3).

Tabel 3.

Täitmata noorsootööga seotud ametikohad omavalitsustes (absoluutarv ja %)

	omavalitsuste arv	osakaal omavalitsustest
Noorsootööspetsialist, -nõunik	12	5
Muu ametnik, kelle ülesandeks ka noorsootöö korraldamine	5	3
Noorsootöötaja noortekeskuses	15	8
Noorsootöötaja vaba aja/kultuurikeskuses	11	5
Huvijuht	7	4
Noorsootöö koordinaator	9	4
Ringijuht	6	3

Noorsootöö ametikohtade täitmata jätmise peamise põhjusena märgiti töötaja mitteleidmist ja sobivate inimeste puudumist. Ühelt poolt märgiti vastava hariduse, töökogemuste puudust, kuid ka seda, et noorsootöötajate palgatasemed on küllaltki madalad. Samas nimetati ka rahaliste ressursside puudust, mis paraku viibki paljudel juhtudel selleni, et noorsootöötajatel on madal palganivoo. On ka nii, et kui olemasolev ametnik läheb näiteks lapsehoolduspuhkusele, on talle asendajat keeruline leida. Ressursside puudus ja vajaliku kogemustepagasi ja haridusliku ettevalmistuseta inimeste puudus viib ka paljudes väiksemates omavalitsustes selleni, et noorsootöötaja funktsioone täidab kas veerandi või poole koormusega mõni muu ametnik, nagu näiteks lastekaitsetöötaja või sotsiaalala spetsialist.

Noorsootöö spetsialistide ametikohti oli kõige enam täitmata keskmistes omavalitsustes, ka noortekeskustesse töötajate leidmisega vaevlesid just suuremad omavalitsused. Kuigi kokkuvõttes enamikus omavalitsustes polnud täitmata noorsootööametikohti, on siiski selge, et probleem on oluline ja vajab lahendusi. Kvantitatiivset poolt ja selle käigus välja tulnud probleemistikku täiendab ka kvalitatiivne pool ehk siis fookusgrupi intervjuudes väljaöeldu. Sarnaselt kvantitatiivse osaga

tuakse peamise probleemina välja noorsootõtaja madalat tasustamist ning siiski ka seda, et raskusi on sobivate inimeste leidmisega.

“Tegijaid on väga raske leida. Oma valla peal oleks küll natuke rahakest veel maksta, aga ei leia seda aktiivset noort inimest, kes seda vedama hakkaks. Meil töötab noortekeskus, hakkab tööle kella 16st kella 21.30ni. Ümberkaudsed noored tulevad. Siis peab nendega seal keegi olema. See peab olema inimene, kes tahab seda asja teha. Tihtipeale see inimene töötab mujal ka, see on tal lisakoormus, raske leida sellist inimest, kel säde silmas.”

“Me räägime praegu igas KOVis ühest noorsootõtajast... Aga mitu küla meil on? Kus tegelikult noored on? Samas teame, et ühistransport on olemas, aga mina peaks rääkima viiest noorsootõtajast, et oma vald ära katta! Eks külaseltsid leevendavad seda asja, aga nemad ei suuda ka palgata inimest, kes hakkaks noorsootööga otseselt tegelema. Valla keskus on üks asi, küladesse küll jõuab harva.”

“Noortekeskustes tegevusjuhid pidevalt vahetuvad. Meil on kolm noortekeskust ja nüüd on meil kahes kaks poole kohaga inimest tööle. Sellisel veel on võimalik leida. Asi toimib. Nad on väga rahul, sest on teineteisele toeks. Kujunenud on võrgustik, nad saavad omavahel kombineerida ja koostööd teha. Need keskused on praegu isegi rõõmsamad kui see, kus üks täiskohaga inimene töötab.”

“Tegelikult on minul meie maakonna omavalitsustest üks pikemaid praktikaid avatud noortekeskuste osas ja õnneks või õnnetuks on hulk tegevusjuhte juba läbi käinud ja nad on ikka väga erinevad. Ma arvan, et see ei ole ainult palgas kinni, see on kõik ka inimeses. Kui haridussüsteemis on õpetajatel sama rida, on väga erinevaid õpetajaid. Eeldatavalt on osakaal paremini paika pandud. Õpetajatel on kvalifikatsiooninõuded ikka väga paigas. Praegu meie võtame tööle inimese, kes on üldse valmis tööle tulema. Noorsootõtajale ei ole nõutud mingeid nõudeid. On tore, kui need on olemas. Need ei ole kohustuslikud.”

“Esimene asi, mida inimene küsib, on palk. Palk on ilma kõrghariduseta (neile, kel pole noorsootööstalast või pedagoogilist haridust) 4000 millegagi (alla 5000) ning ilma kõrghariduseta on miinimumpalk 4050 krooni kuus (brutopalk). Kui inimene käib poole kohaga tööle, siis ta saab 2000 krooni miinus maksud. Juba koolis õpetatakse, et kui sa hakkad noorsootööd või sotsiaaltööd tegema, siis selle rahaga sa rikkaks ei saa. Ehk inimene peab seda küll südamest teha tahtma, sisemine tahe ja motivatsioon peab ikka väga suur olema, et seda tööd teha. Tegelikult oleks inimesi küll, kes tahaks tulla, aga asi on palgas kinni. Ma arvan, et 7000–8000 peaks palk vähemalt olema.”

“Meie puhul on nõnda, et nad on avatud noortekeskuste juures ja lisaks koolide juures. Koolide juures pole olnud probleeme noorsootõtajate leidmisega. Põhiküsimus on finantseering. Üks asi on palk, koolitus ja selline motivatsioonipakett. Siin ongi kaks võimalust, et võtta keegi väga hea haridusega ja kuidagi leida need rahad. Aga samas on palgaastmed ees. Meie puhul on palk see, mis ei võimalda leida. Hästi palju noorsootõtajaid vahetub meil selle tõttu. Tullakse, vaadatakse, mis see töömaht on, ja leitakse, et see pole nagu...”

“Ma tean jumala raudkindlalt, et noorsootõtajate puudus on, heade noorsootõtajate puudus. Aga miks? Tegelikult haridusega noorsootõtajaid on ju palju, neid tuleb iga aastaga jumala palju juurde. Neid on palju, aga nad ei tööta sellel alal. See on sellepärast, et nad saavad väga lihtsalt muudel kohtadel rohkem pappi.”

Noorsootööstruktuuride olemasolu omavalitsustes

Siinses uuringus on kasutatud Haridus- ja Teadusministeeriumi heakskiidetud noorsootööstruktuuride määratlusi, mida on pisut täiendatud.

1) Noorteühingud ja mitteformaalsed noortegrupid. Noorteühingud tegutsevad põhimõttel, et ühingu eesmärgid ja tegevus on määratletud liikmete ühisotsustega. Noorteühingud tegelevad ühes või mitmes noorsootöö valdkonnas tulenevalt oma liikmete otsustest. Suurem osa noorsootööst noorteühingutes tehakse vabatahtlikult. Oluline tähtsus on noorte osaluskogudel (noorteparlament või -volikogu), millel enamasti puudub juriidiline staatus ning mille koosseisu on valitud või delegeeritud noored. Noorte osaluskogu eesmärgiks on võimaldada noortel osaleda otsustamisprotsessis ja kaitsta oma huvisid neid puudutavates valdkondades. Selles uuringus käsitletakse siiski noorteühinguid, noorte osaluskogusid ja mitteformaalseid noortegruppe eraldi.

2) Noortelaager tegutseb äriregistrisse, mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrisse või Eesti kirikute, koguduste ja koguduste liitude registrisse kantud isiku või avalik-õigusliku juriidilise isiku asutusena, millele on välja antud haridus- ja teadusministeeriumi tegevusluba vastavalt noorsootöö seaduse §-le 10.

3) Noortekeskuste tegevust korraldavad kohalikud omavalitsused või mittetulundusühingud. Noortekeskused võivad olla erinevad – avatud noortekeskused, teavitus- ja nõustamiskeskused, noorsootöö keskused. Noortekeskustes korraldatakse noorsootööd mitmes noorsootöö valdkonnas (nt info, nõustamine, huvitegevus jt) või keskendutakse ühele kindlale meetodile (nt avatud noorsootöö). Noortekeskused on peamised noorsootöö teostajad. Uuringus on eraldi välja toodud info- ja/või nõustamiskeskused ning noortekeskused.

4) Huvikoolid tegutsevad noorsootöö formaalsemas osas, pakkudes noortele õppekava alusel erineval tasemel huviharidust. Pakutava huvihariduse liike on erinevaid: sport, muusika, kunst, tants, draama, loodus, käsitöö, tehnika jpt. Huvikoolid võivad samuti korraldada avatud noorsootööd, infot, nõustamist.

5) Noorteprogramme ja -projekte võivad eri kohtades teostada erinevad struktuurid ja isikud. Projektidest on levinud mitmesugused noorsoovahetused, üritused, kampaaniad ja aktsioonid ning programmidest noorteühingu, noortelaagri, noortekeskuse, huvikooli põhitegevusele suunatud programmid.

6) Alaealiste komisjonid. Alaealiste mõjutusvahendite seaduse alusel moodustatud komisjonid tegutsevad kõigis maakondades, 41 kohalikus omavalitsuses ja Tallinna linnaosavalitsustes. Komisjonide pädevuses on oma haldusterritooriumil alaealistega tehtava kuriteoennetusliku töö koordineerimine ning alaealiste õiguserikkumiste asjade arutamine, et kohaldada konkreetsele alaealisele sobiv mõjutusvahend.

Enam kui pooltes omavalitsustes olid küsitlusele vastamise hetkel olemas noorsootöö struktuuridena noortelaagrid, noortekeskused, noorteühendused, noorte-programmid ja -projektid. Kõige enam olid esindatud noortekeskused ja noortetoad ning noorteprogrammid ning projektid. Need olid olemas 71%-s omavalitsustes. Vähem oli noorsootöö struktuuris näiteks noortekogusid ning info- ja/või nõustamiskeskusi. Huvikoolid olid peaaegu pooltes omavalitsustes ning veidi üle

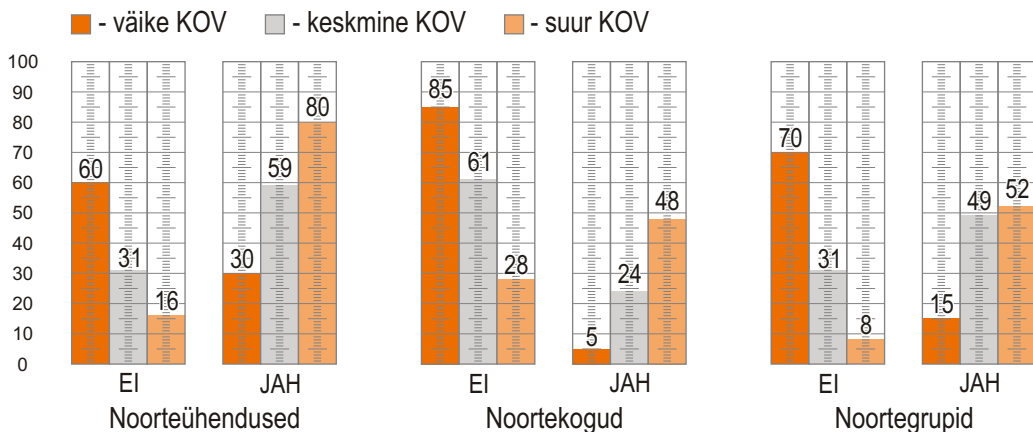
kolmandikus omavalitsustes oli alaealiste komisjon. Kui noortekeskusi oli kõige enam, siis neid planeeritakse struktuuri osadest ka kõige rohkem juurde. Ka planeerib kümnendik omavalitsusi noortekogu loomist (vt Tabel 4).

Tabel 4.
Noorsoostruktuuride olemasolu omavalitsuses (reaprotsent)

	jah	ei, kuid on planeerimisel	ei	ei oska öelda	kokku
Noorteühendused	58	6	32	4	100
Noortelaagrid	64	6	30	0	100
Noortekeskused, noortetoad	71	15	14	0	100
Huvikoolid	48	2	50	1	100
Noorteprogrammid ja –projektid	71	9	17	3	100
Noorte osaluskogud	26	10	58	6	100
Mitteformaalsed noortegrupid	44	2	33	21	100
Info- ja/või nõustamiskeskused	20	7	71	2	100
Alaealiste komisjonid	37	1	60	2	100

Noorte omaalgatusega ja osalusega seotud struktuure võib pidada noorsootöös olulisimaks. Jooniselt 2 on näha, et omavalitsuse suurus ei jäta mõjutamata ka noorte osalusega seotud struktuure. Väikestes omavalitsustes on noorte osalusega seotud struktuurid märksa vähem arenenud kui suuremates omavalitsustes. Kui noortekogusid ja mitteformaalseid noortegruppe oli pooltes ning noorteühendusi 80%-s suurtest omavalitsustest, siis näiteks vähem kui 5%-s väikestest omavalitsustest olid noortekogud. Keskmise suurusega omavalitsustes oli noorte omaalgatuse ja osalusega seotud struktuure keskmiselt vähem kui suurtes omavalitsustes, kuid siiski tunduvalt rohkem kui väikestes omavalitsustes (vt joonist 2).

Joonis 2.
Noorte omaalgatusega seotud noorsootöö struktuurid omavalitsuse suuruse lõikes

Noorte osaluskogude (noorte volikogude) tegutsemist puudutati üsna põhjalikult fookusgruupiintervjuudes. Noorte osaluskogude puhul sõltub nende aktiivsus ja tegutsemistahe noortest, kes moodustavad seal tuumiku. On omavalitsusi, kus on noorte osaluskoguga muresid ning ka neid, kes on väga rahul noortekogu toimetamisega. Samas tuleb esile ka see, et ebapiisavalt on lahti mõtestatud noorte osaluskogude staatus, koht ja eesmärk.

“Meil küll tegutsevad.”

“Ühe korra tulid kokku, nõudsid volikogu käest volikogu kinnitust. Volikogu küsis, mis seaduse järgi me kinnitama peame? Palun väga, tehke oma kogu ja tulge ja olge meie volikogus. Kuid seaduse järgi ei pea volikogu noortekogu kinnitama. Pärast seda me ei ole neid tükk aega näinud. Vahel tunnend, et kas see ei ole kunstlik üritamine, sest sageli on need probleemid sellised, mis noortest väga palju mööda lähevad. Tore oleks, et kui on probleem, mis noori puudutab, et siis nad osaleksid seal otsustamise juures.”

“Meil läks ta ka selle nahka, et tahtsime regionaalset printsipi rakendada, igast külast kellegi saata. Ei tekkinud sõpruskonda ega ühiseid huvisid. Neil oli tohutu hirm, et tahame nendest poliitikuid teha, kuid said aru, et me ikkagi poliitikuid ei taha teha. Minu mõte oli, et nad võiksid volikogu teemades sõna võtta. Päevakord, põhilised teemad on teada kaks nädalat varem, et võiksime arutada. Mitte üks teema neid ei huvitanud, mitte üks!”

“Inimesed on nii erinevate huvidega. Nad olid kunstlikult kokku pandud, et pigem töötab noortekeskuses praegu 10–15 inimesest koosnev aktiiv, kes tegutseb. Arutavad asju ja teevad asju. Volikoguga eriti pistmist ei ole aga põhimõtteliselt on abiks.”

“Meil on päris aktiivne, aga meil on lihtsalt aktiivsed eestvedajad linnas. Seal on igast koolis esindajad, erakondadest esindajad.”

“Mida nad arutavad?”

“Kõikvõimalikke erinevaid asju. Näiteks nad on meie haridusküsimustes kaasa löönud ja aidanud mõelda ja ümarlaudadel... Üritavad kaasa lüüa ja mõelda. Teine asi on see, et meil on igal kevadel olnud koolivaheaja sisustamine – noortenädal. Volikogul on seal omad ülesanded, mida nemad läbi viivad. On siinamaani päris toredasti ära teinud, ei saa nuriseda.”

“Mina olen ka aru saanud, et nad tunnevad ikka huvi küll. Nad on meil kõik volikogus ka, tagareas.”

“Just, tagareas.”

“Siis volikogu esimees vahepeal ärritab ka neid seal, et noh, mis te siis arvate? Nad ikka võtavad sõna ka.”

“Aga kuidas te moodustasite selle volikogu?”

“Koolide esindajad. Ise nad valisid igast koolist.”

“Meil väikses vallas igatahes ei ole, nad osa ei võta. Esitasime neile küsimustiku, mis neid huvitaks

ja mis tahaksid. Lõpptulemusena tuli resümees, et tahavad aega surnuks lüüa. Ma ütlesin: aitäh, noored!”

“Maakonnakeskuses on võibolla hea, et koole on palju ja saab selle baasil teha. Ka suurel vallal on koole palju. Kui meie valdades, kus on valdavalt üks kool – põhikool – ja hakkaksime sealt kunstlikult moodustama volikogu... Kuigi seal on mingisugune seltskond, kes isegi sellise noortevolikogu nime all tahaksid tegutseda.”

“Meil on õpilasomavalitsus koolis.”

“Ma tahangi öelda seda, et see hakkab väga dubleerima. Koolis on õpilasomavalitsus olemas ja seal nad väga aktiivselt asjad paika pannud. Seal on tõesti oma liidrid, kes on tekkinud täiesti normaalselt, et nad ei ole ülaltpoolt kraepidi välja toodud, et need peavad nüüd olema. See saab suurel koolil olla, väiksemal, põhikoolil on väga raske seda asja teha, aga gümnaasiumil ja keskkoolil on see asi võimalik juba. See ongi õpilasomavalitsus. Mina ei näe, et ma peaksin hakkama vägisi seda forsseerima, et teeme nüüd ka volikogu, et olge hea, öelge ka sõna sekka. Ma veelkord rõhutan, et volikogus sellest 15 liikmest – ma usun – 7 inimest ei öelnud aasta jooksul isegi mõnda sõna!”

“Kumb see on, koalitsioon või opositsioon?”

“Ei, ei. Nendest mõlemalt poolelt. Nendest kindlasti pooled, neil on oma arvamus, aga nad ei ütle seda. Nad kujundavad oma arvamuse ja edastavad selle kuidagi teisiti.”

“Hääletades?”

“Jah, neile on see õigus antud.”

“Pigem on noorte jaoks tõesti probleemid võõrad ja nad ei ole oma elukohta sidunud millegagi. Tavaliselt, kui see ära siduda, siis hakkab ümber selle kõik keerlema ja sa tunned huvi asja vastu.”

“Pigem on vaatlemine, mis toimub.”

Noorsootöö korraldus valdkonniti

Noorsootöö korraldamise on omavalitsus tihtipeale delegeerinud kolmandale sektorile. Delegeerimine erineb valdkonniti aga oluliselt. Ei ole valdkonda, mis oleks enamikul juhtudest jäetud mittetulundussektori korraldada. Küll aga näitavad andmed enamikus valdkondades partnerlussuhteid kas rohkemal või vähemal määral. Kõige enam on jäetud avaliku sektori pärusmaaks erinoorsootöö ning noorte huviharidus. Erinoorsootööd korraldab ainult avalik sektor pooltes omavalitsustes, viiendikus on ka vähest kolmanda sektori kaasamist ning 9% omavalitsustes korraldab erinoorsootööd võrdset nii avalik kui ka mittetulundussektor. Sarnane jaotus kehtis ka noorte huvihariduse puhul: nimelt korraldab ainult avalik sektor noorte huviharidust pooltes omavalitsustes ning vähest kaasamist võib näha 28%-s omavalitsustest. Ka noortekeskuste puhul usaldab omavalitsus rohkem iseennast. Pooltel juhtudel korraldab noortekeskustes noorsootööd vaid omavalitsus, 15%-l juhtudest kaasab ka vähesel määral mittetulundussektorit ning võrdset partnerlust leiab 14%-s omavalitsustest.

Suhteliselt palju tehakse mittetulundussektoriga koostööd noorte nõustamise, teavitamise ning noorsootöölase koolituse osas, kuid ka tervistava ning arendava puhkuse korraldamisel. Võib öelda, et kõige suurem koostöökogemus ja praktika on noortesporti vallas. 40% omavalitsustes korraldasid avalik ja mittetulundussektor selles valdkonnas noorsootööd võrdväärselt. Ei joonistunud välja mustreid, mis oleksid iseloomustanud noorsootöö korraldust valdkonniti sõltuvalt omavalitsuse suurusest. Võrreldes suuremate omavalitsustega oli väiksemates omavalitsustes siiski levinum teadmatus sellest, milline sektor valdkonda konkreetselt korraldab (ehk teisisõnu „ei oska öelda” vastustevariantide märkimisväärselt suurem osakaal). Oma rolli võib mängida ka see, et mõni valdkond on väiksemas omavalitsuses üldse vähem esindatud.

Tabel 5.

Noorsootöö korraldus valdkondade lõikes (reaprotsent)

<i>* AS – avalik sektor</i> <i>** MS – mittetulundussektor</i>	ainult AS*	peamiselt AS*	mõlemad võrdväärselt	peamiselt MS**	ainult MS**	ei oska öelda	kokku
Erinoorsootöö	50	22	9	2	1	16	100
Noortesport	17	24	40	11	5	4	100
Noorte huviringid (ringid, klubid)	31	43	18	2	2	5	100
Noorte huviharidus	51	28	10	1	1	10	100
Avatud noorsootöö (noortekeskus, noortetuba)	50	15	14	9	3	9	100
Noorte teavitamine	29	29	26	6	0	10	100
Noorte nõustamine	33	29	14	5	1	18	100
Noorsoouuringud	34	23	8	3	0	32	100
Noorsootöölalane koolitus	39	24	15	6	0	16	100
Tervistav ja arendav puhkus	23	20	32	11	0	15	100
Töökasvatus	32	19	18	13	1	18	100
Rahvusvaheline noorsootöö	28	16	15	8	2	32	100
Noorte osalus	19	16	29	8	3	25	100

Noorsootöö korraldamise delegeerimise või mittedelegeerimise küsimuses mindi rohkem süviti fookusgruupiintervjuudes. Kolmandat sektorit peetakse väärtuslikuks partneriks ning kolmandas sektoris ideid teostavad sädeinimesed on kingituseks igale omavalitsusele. Samas ei jõua sädeinimesed oma põhitöö kõrvalt sageli kuigi palju panustada. Kolmanda sektori organisatsioonid kipuvad sageli ka organisatsioonina nõrgaks jääma, ei ole piisavalt oskusi asjaajamises ja organisatsiooni juhtimises.

“Meil on mõned hästi tugevad noorsoo-organisatsioonid, kes toimetavad juba aastaid – skaudid. Nemed olid ammu enne kui meie omavalitsus hakkas tegelema aktiivsemalt noorsootööga. Siiani segab küsimus: mis asi see noorsootöö üldse on? Ringitöö, trennis käimine, kõik, mida noor inimene teeb, see on ju noorsootöö. Selles kontekstis on ju kõik treenerid, ringijuhid, kõik ühekordsete ürituste korraldajad, skaudid, noorsooühendused, noortevolikogu, õpilaskogud, see on ju kõik noorsootöö.”

“Küsimus on ju selles, mida me mõistame selle korraldamise all. Korraldus, mida me ei saa delegeerida, see peab jääma omavalitsuse kätte. Just korraldamine. Läbiviimine, selle võib küll delegeerida. Teostada võiks kolmas sektor.”

Moderator: Millises sektoris teil rohkem noortetöötajaid on? Kas kolmandas sektoris või omavalitsuse palgal?

“Omavalitsuse palgal ikka, kolmas sektor pole praegu veel nii tugev. Kahjuks. See tehniline pool: palgad, haldamine.”

“Tekib ju terve rida tehnilisi toiminguid, mida peab arvestama. Tuleb raamatupidamist teha, tuleb aruandeid teha, tuleb palka maksta ja arvestada. Keegi peab selle poole ära katma.”

“Kui me räägime aga tugevast kolmandast sektorist – näiteks skaudid –, siis ju tegelikult nendel on ka seal terves organisatsioonis mõned inimesed, kes on vähekene tasustatud aga kõik käib vabatahtlikkuse alusel.”

“Meil on spordiklubi, kes tegeleb väga aktiivselt noortega. Üle päeva ja 3–4 tundi korraga toimuvad treeningud. Vald maksab selle spordiklubi esimehele mingil määral natuke palka, et ta tegeleks.”

Moderator: Kuivõrd tõsiselt võetav partner on kohalikule omavalitsusele mittetulundussektor noorsootöö valdkonnas?

“Skaudid on minule väga hea partner. Väga tõsine.”

“Meil sama, skautlus, kodutütred, noorkotkad. Nad on tõesti püsinud ja teevad tõesti üritusi.”

“Eks vist igal pool. Ka maaseltsides hoiab keegi ukсед lahti, et saaks minna mängima, Üdrumale teeme noortekeskust.”

“Kui on külas üks tubli pereema või pereisa, kes tahab mida korraldada oma külale või piirkonnale, noortele, siis tegelikult ei saa me seda üksikisikut kõrvale jätta. Teinekord mõni aktiivne pereema korraldab sellise ürituse, et ei suuda ei vald ega külaselts korraldada.”

“Tegelikult mittetulundussektor põhineb kõik üksikisikutel, kahjuks. Kõik MTÜd, mis on, eksisteerivad ju 1–2 inimese toel. Ja kui need ära kukuvad, siis on tühi maa. Üks liigutus ja rohkem polegi. See on reegel. Kui me eeldaks seda, et MTÜ oleks 10–20 inimest...”

“Sama asi. Tavaliselt MTÜ tekib sellest, et on üks seltskond inimesi, kes mingi asjaga tegelevad, ühel hetkel nad avastavad, et on vaja mingeid vahendeid, MTÜ moodustatakse nendeks tegevusteks. See, et oleks MTÜd laiapõhjalise liikmeskonnaga ja väga aktiivsed, need on tõesti väga suured organisatsioonid, needsamad skaudid, Kaitseliiduga seotud noorteorganisatsioonid ja sellised.”

“Tegelikult on eelarves päris suur osa ka nende organisatsioonide noorsootööd sees.”

“Kirikute tasandil tehakse noorsootööd ka väga palju. Ka skautlus selles sees. Seotud jälle isikutega. Jõuame selleni tagasi, et ikkagi üksikisikud.”

“Ma olen mõelnud selle peale, kui suure osa riigile kuuluvast vastutusest teeb ära inimene oma vabatahtliku tööga? Täidab ju suuresti riigi ülesandeid. See on ikka väga-väga suur protsent. Kui ta teeb oma põhitööd ja suurema energia paneb ülejäänud ülesannete täitmisele, siis ta ju kaua ei jõua kesta.”

“Me proovisime ka seda noortetöö värki edendada ja üles tõsta. Tegime MTÜ, kuid see meie nägemust mööda ei hakanud toimima ja nüüd plaanisime, nagu ka mujal, omavalitsusse töötaja tööle võtta, kes noortega tegelema hakkab, kelle käest on meil õigus nõuda ja keda on õigus kontrollida. Raha suhtes ei ole meil probleeme, me anname selle MTÜ-le, ka kõik projektid, kaasfinantseeritud ja asjade ostmine, anname raha. Aga meil ta ei toimi nii, kuidas meie tahaksime. Sellepärast me kuulutame konkursi noorsootöötajale lähiajal välja. Veel on lahtine, mis ta ametinimetuseks saab.”

“Meil on tõepoolest nõnda, et on olnud küll linnavalitsuses ametis kultuuri-, spordi- ja noorsootöö spetsialist. Aga me ikkagi väga palju toetume sellelesamale maakonna noortekeskusele ja üldiselt tahtsimegi delegeerida kogu noorsootöö nendele ja nende tegemistele. Koostöö on nendega päris hea, et ei saa nuriseda. Nad tõepoolest teevad rohkem, kui meie ilmselt sealt ise suunates ja juhendades oleksime suutnud. Võib-olla on see lihtsalt selles, et seal on toredad noored inimesed, ettevõtlikud ja hakkajad. Meie oleme selles mõttes nende tegevusega rahul. Muidugi on kahtlemata igasuguseid asju, mida võiks rohkem ja paremini teha. Me oleme siin kaalunud, et võib-olla peaksime ka niisugustele igapäevastele nõupidamistele neid hakkama rohkem kutsuma, et äkki nad liiga omaette tegutsevad. Meil on iseendil jäänud kõige muu juures noorsootöö kureerimiseks ja juhendamiseks liiga vähe aega.”

4. Noorsootöö rahastamine

Noorsootöö eelarve omavalitsustes valdkonniti

Noorsootöö rahastamise puhul ei näita kvalitatiivset taset omavalitsuste eelarves olevad noorsootööle suunatud vahendeid iseloomustavad absoluutarvud. Absoluutarve võrreldes reastuksid omavalitsused seda küll mõningase variatiivsusega sarnaselt elanike arvule omavalitsuses. Märksa täpsemad hinnangud noorsootöö rahastamise erinevuste kohta tulevad siis, kui analüüsida eelarve mahtu ühe omavalitsuses elava noore kohta.

Ehk teisisõnu, omavalitsuste prioriteetide osas aitab mõningat selgust tuua see, kui palju on rahalisi vahendeid ette nähtud noorsootöö valdkondadele võrrelduna noorte arvuga omavalitsustes.

Hinnates omavalitsuste kulutusi suhtena noorte arvu, kulutatakse kõige enam noorte huviharidusele, avatud noorsootööle, noorte huvitegevusele ja noortesportidele. Need valdkonnad jätsid ülejäänud valdkonnad kaugele maha. Keskmine kulu eelarveaasta lõikes oli näiteks noortesportis 394 krooni, kõige suurem kulu oli aga noorte huviharidusele – 923 krooni. Neljale vaalale järgnesid tervistav ja arendav puhkus ning töökasvatus vastavalt 94 ja 69 krooniga noore kohta. Kõige vähem rahastamist leiavad noorsoouuringud, noorte osaluse toetamine ja erinoorsootöö. Suurusjärkude võrra erinevad summad valdkonniti tähendavad eelkõige rahastamismudelite erinevust, kuid kõrvale ei saa jätta põhjusena ka prioriteetide asetust valdkonniti. Mudelite erinevusele viitab ka see, et valdkondades, kus ühe noore kohta tuli kõige vähem kroone, ei olnud enamikus omavalitsustest üldse kulutusi.

Tabel 6.

Noorsootöö eelarve omavalitsustes valdkondade lõikes (krooni noore kohta)

	keskmine	mediaan	variatsiooni-kordaja	<25%	<50%	<75%	<100%	kulutusi pole (%)
Noorte huviharidus	923	557	1,1	204	557	1281	4271	27
Avatud noorsootöö (noortekeskus, noortetuba)	600	271	2,6	103	271	463	3763	24
Noorte huvitegevus (ringid, klubid)	450	230	1,5	101	230	400	3905	17
Noortesport	394	229	1,3	108	229	488	2829	17
Tervistav ja arendav puhkus	94	41	1,6	19	42	88	910	51
Töökasvatus	69	62	0,8	26	62	86	241	47
Noorte teavitamine	65	21	2,2	4	22	44	636	79
Noorte nõustamine	57	31	1	12	31	88	200	76
Rahvusvaheline noorsootöö	32	13	1,8	6	13	26	249	80
Noorsootöölane koolitus	30	11	2,4	4	11	22	413	57
Erinoorsootöö	23	18	1,1	5	18	31	116	75
Noorte osalus	17	7	1,3	3	7	21	83	76
Noorsoo uuringud	13	12	0,8	3	12	22	23	95

Rahastamismudeli erinevus tähendab eelkõige seda, et mitmete valdkondade puhul tuleb suur osa rahastamisest riiklikest vahenditest, nagu näiteks noorte teavitamiseks ja nõustamiseks. Oluline omavalitsuste eelarvekulutuste valdkonniti hindamisel on ka see, kuivõrd erineb omavalitsuste panus. Eelarvete erinevust aitab hinnata variatsioonikordaja. Kõige suuremad erinevused rahastamisel olid avatud noorsootöö, noorte teavitamise, noorsootöölase koolituse ja rahvusvahelise noorsootöö lõikes. Ehk teisisõnu, kui üks omavalitsus eraldab näiteks avatud noorsootööle üsna palju vahendeid, siis teine teeb seda üpris vähesel määral. Suhteliselt ühtlasem oli jaotus töökasvatuse ja noorte nõustamise rahastamisel. Samas näitab kvartiilidesse jaotus siiski küllaltki suuri erinevusi kõigis valdkondades. Nii näiteks kulutas noortespordile 25% omavalitsustest kuni 108 krooni, samal ajal kui neljanda kvartiili kulutuste tase algas 488 kroonist. Avatud noortekeskuste puhul kulutas esimene kvartiil kuni 103 krooni noore kohta, ülemine aga alates 463 kroonist.

Fookusgrupi intervjuude käigus informatsioon esmapilgul kvantitatiivseid arve ei toeta. Ehk siis ei ole näiteks töömolevate rahastamine oma näitajate poolest kõige suurem. Samas katab sageli osa eelarvest tööandja, kelle juures noored töötavad, ning ka noorte omaalgatuslikud projektid võivad alguse saada noortekeskuse inkubaatorist.

Moderator: Kas noorsootöö rahastamisel võib tuua välja ka prioriteete?

“Üks kindel punkt, mis on sees näiteks minu ametijuhendis, on molevate rahastamine, mida ma pean korraldama ja läbi viima. Sellel on kindel rahastamine ja see on igal aastal. Siis on

noortekeskuste korraldatavad suvelaagrid, nii päevalaagrid kui ka vahetustega laagrid. Kui aga tehakse ise projekte ja vajalik on oma osalus, siis vald ei ole sellest ära öelnud, alati on saanud anda garantiikirja ja see on paika pidanud.”

“Me üritame prioriteetseks seada noorte omaalgatusprojekte, kuigi seda pole kusagil fikseeritud. Just läheb volikogusse noorsootöö arengukava. Mitu aastat on võtnud aega, et süsteem toimima hakkaks, noored teavad, mis võimalused neil on, projekti koostamise kogemused. Ja rahasid pole ka varem nii palju olnud. Kuigi ilmselt peakski olema prioriteetid rahastamisel seatud.”

“Me ikkagi oleme üritanud seda oma arengudokumentidega siduda niipalju kui võimalik. Noorte omaalgatus on meilgi keskne teema, mida projektipõhiselt rahastame ja oleme ka ise juurde küsinud. Tahame, et noored oleksid aktiivsemad. Arendustegevus on kindlasti prioriteet, et uurida ja saada teada ning seejärel midagi teha. Pluss muidugi täiendkoolitused ja noorsootöö väärtustamine.”

“Ei teagi, kuna noortekeskus on nii omaette seisev üksus, kuigi linna allasutusena. Aga kas kool ja lasteaiad on ka noorsootöö asutused? Igal ühel on ju oma eelarve ja linnavalitsus ju otsustab. Meil on seni hästi läinud.”

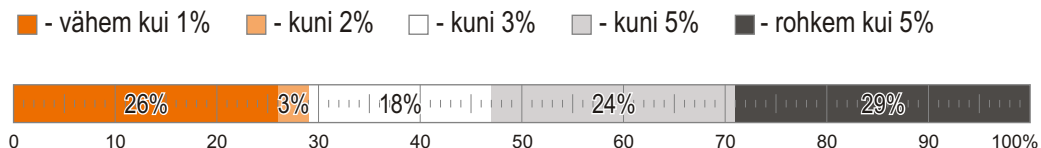
Veidi üle poole (53%) omavalitsustest, kes olid planeerinud 2008. aasta eelarve, nägid noorsootööle ette suuremaid kulutusi kui 2007. aastal. Teiste omavalitsuste eelarved jäid kas samaks või olid veidi väiksemad kui 2007. aastal..

Kui omavalitsuste eelarved noorsootöö valdkondadele eraldatavatest summadest noore kohta erinesid oluliselt, siis on üsna ootuspärane ka noorsootöö osakaalu erinevus üldises eelarves. Kui suure osa omavalitsuste eelarvest moodustas noorsootöö rohkem kui 5%, siis pea sama suure osa omavalitsuste eelarvest moodustas noorsootöö vähem kui 1%. Võib ka öelda, et enamikus omavalitsustest oli noorsootöö osakaal üldelarvest üle 3%.

Üpris olulised erinevused ilmnisid siin sõltuvalt omavalitsuse suurusest. Väikestes omavalitsustes oli noorsootöö osakaal üldisest eelarvest väiksem kui suurtes omavalitsustes.

Joonis 3.

Noorsootöö osakaal omavalitsuste 2007. aasta eelarvest

Märkus: % ümardamisel on ümardamine alates 0,5%-st ülespoole

Noorte osalus eelarve planeerimisel ja koostamisel

Positiivseks tuleb hinnata seda, et üle kolmandikus (38%) omavalitsustes saavad kuni 19-aastased noored ka eelarve planeerimisel ja/või rahastamisotsuste tegemisel kaasa rääkida. Kolmandik vastanutest polnud kindlad, kas noored saavad kaasa rääkida ja veidi vähem kui kolmandik vastanutest tunnistas, et nende omavalitsuses ei saa noored eelarvega seotud küsimustes kaasa rääkida.

On võimalik eristada ka viise ja võimalusi, kuidas noored oma arvamust kuuldavaks saavad teha. Arvestataval määral kasutatakse noorte arvamuse teadasaamiseks küsitlusi. Oluliseks info kogumise, arutelude kohaks on ka noortekeskus, kus noored oma ettepanekuid saavad esitada. Seal tehakse peamiselt küll noortekeskuses toimivate ürituste, soetatava inventari, planeeritavate ürituste kohta ettepanekuid, kuid luubi alt ei ole väljas ka väljaspool noortekeskust toimuv noorsootöö. Noortevolikogud, noortekogud ja õpilasomavalitsused on samuti kohad, kus vajalik info kanaliseeritakse ja edastatakse eelarve eest vastutavatele ametnikele. Info puudutab nii kogu noorte eelarvet kui ka üksikuid üritusi ning oma sõna ütlemist ka arengukava koostamisse. Hea kontakti korral noortega saab ka omavalitsuse noorsooametnik üpris palju vajalikku infot.

Noored on sageli kaasatud ka projektide kirjutamisse väljaspool omavalitsuse eelarvet vahendite hankimiseks. Samas eristub üsna selgelt noorte roll planeerijana, ettepanekute tegijana. Noorte soove arvestatakse eelarve vastuvõtmisel, kuid lõplik otsus jääb siiski volikogu komisjonide ja sealt edasi volikogu teha. Pigem on ka nii, et noored saavad mõjutada kindlaksmääratud rahaliste ressursside eest teostatavaid tegevusi või soetusi.

Fookusgrupiintervjuu käigus rõhutati seda, et noorte kaasamine sõltub suures osas ka sellest, kui teadlikud ja aktiivsed on noored ise, kas neil on liider, kuidas suudetakse end ka noorsootöötaja kaudu kehtestada. Olulist rolli mängib ka noorte koondumine ühe organisatsiooni alla, näiteks on erakondade noorliikmed üpris aktiivsed.

Moderator: Kui on tegemist noortevaldkonna suursündmuste jaoks raha jagamisega, milline võimalus on noortel seal kaasa rääkida? Kas on?

“Meil käib noorsootöötaja suu läbi. Analoogselt seltsitegevusega. Lepivad omavahel kokku, milline järgmise aasta väljund on, mida teha tahetakse, millist omaosalust selles soovitakse näidata. Selle teabe põhjal saame eelarvet hakata kokku panema. Kui sektorid koos, siis hakatakse lähemalt asju vaatama, kui raha ei jätku. Tavaliselt on nii, et tahtmised on alati suuremad kui saamised. Siis otsustatakse, millist valdkonda eelistada, mida anda, mida võtta. Noorsootöö peaks ilmselgelt olema üks nendest valdkondadest, mis vajaks enam toetust, sest seal on oluline tegevusi ja võimalusi luua. Kasvatame ju endale uusi juhte ja eestvedajaid, sellesse peab panustama.”

“Tegelikult tuleb ta ju ikkagi tugevama õigusega. Selles mõttes, et milline üksus, milline grupp on ennast paremini käima saanud, oma mõtted suudab edasi anda, see saab ka paremini rahastatud. Keegi ei lähe ju kandikul midagi pakkuma, kui ei olda valmis vastu võtma.”

“See osa, kus on noorsootööl noorsootöötaja, täiskasvanust eestvedaja, seal on asi lihtsam, mitteformaalsed noorteühendused, nendel puudub see eestkõneleja, kes tuleks midagi ka küsima.”

“Siis ta pole veel nii piisavalt tugev, kui liidrit pole tekkinud. Siis ta ei ole suuteline läbi viima ka väljamõeldud asju, ikka peab olema juht, keegi peab vastutama. Ei saa vastutada 5 inimest korraga.”

Moderator: Noortekogud on lihtsalt olemas, aga tegelikult omavalitsus ei hinda või ei kaasa neid oma otsustusprotsessidesse. Kuidas kommenteerite seda?

“Vägisi kaasame või?”

“Tulgu ja ma kaasan neid!”

“Näiteks need noored, kes kuuluvad poliitilistesse erakondadesse, teevad ennast väga hästi nähtavaks. Nad peavad tahtma välja paista!”

“Näitena sobiks siia tuua see, et meie valla põhikooli ühiskonnaõpetuse tund toimus linnas, kus vallavalitsus tutvustas kõiki tegemisi ja võimalusi. Rääkisime ka, millistel tingimustel on võimalik projektiraha taotleda. Ja oleme õpilaste esitatud projektide taotlusi rahastanud. Fotoring ja muud huvitavad asjad. Milles on kaasamine? Kui ma neile räägin, millised tingimused meie vallas on loodud, siis see on ju ka kaasamine.”

“KOVide poolt väljaminevad infokanalid on ju kõigil suhteliselt sarnased. Meil on oma veebileht, ajaleht, ega neid kanaleid nüüd väga erinevaid pole. Noorte huvi on üllatavalt jahe. Nad teavad üllatavalt vähe üldse omavalitsuse olemusest, võimalustest, kohustustest ja vajadustest. Olen mõne noorega viimasel ajal rääkinud ja hämmastavalt rumalad on haritud noored inimesed. Vähe teavad, mis üldse KOV on ja mis võimalused tal siin oleks olla kaasatud.”

“See süsteem üldiselt, kui paljud noored on sellest süsteemist üldse huvitunud? Kui on korraldatud raha saamise võimalused noortele, siis ma arvan, et see parendaks suhtumist ja huvi. See hakkab huvi tekitama. Kas nad kohe otsustusprotsessides kaasa löövad? See eeldab ka mingit ettevalmistust. Nad peavad oskama seda ka teha ja süsteemidest aru saada.”

“Sama teema, nagu enne rääkisin, et riik on üleval, kohalik omavalitsus aga all. Me ei peaks ennast noortega samamoodi positsioneerima, et vald on siin, ta midagi korraldab ja nüüd teie tulge siia, me teeme sellise ürituse, me kaasame teid. Me peaksime olema noortega partnerid, et noored tuleksid ise meie juurde ja annaksid oma vajadustest teada ja koostöös tekitaksime midagi. Aga kui meie arvame, et see on noortele igavesti äge, kellel seda vaja on?”

“Tahtsin veel nimetada seda poolt, et palju selle suhte kujunemisel on kinni sellesamas ühiskonnaõpetuses. See on võimalus teadmist äratada. Kui õpetaja tuleb nende lastega KOVi, teeb täpselt selgeks, mis seal on, mis see on, kuidas toimib, siis ta saabki teadma, olgugi, et tal seda huvi alguses pole. Natuke sunniviisiline, aga samas oskus käituda, teades oma rolli ja võimalusi.”

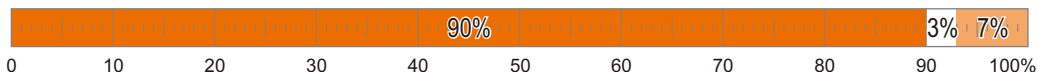
Ühekordsete noorteprojektide toetamine

Projektipõhise noorsootegevuse toetamine on omavalitsustes omaks võetud. 90% omavalitsustest toetab noorsootöö ühekordseid projekte. Vaid 3% omavalitsustest neid ei toeta ning 7% omavalitsustest polnud oma vastuses kindel.

Joonis 4.

Kas omavalitsus toetab noorsootöö ühekordseid projekte?

■ - jah   □ - ei   ■ - pole kindel

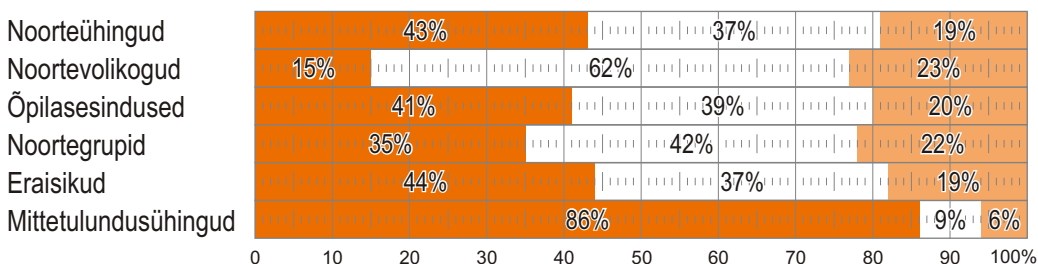
Kõige enam eelistatakse mittetulundusühingute esitatud projekte. Mittetulundusühingute esitatud projekte oli toetanud 86% omavalitsustest. Neid ei toetanud 9% omavalitsustest. Järgnesid eraisikute ning õpilasesinduste esitatud projektide toetamine, kuid neid oli toetanud veidi vähem kui pool omavalitsustest. Kõige vähem oli toetatud noorte osaluskogude esitatud projekte. Neid oli toetanud vaid 15% omavalitsustest.

Samas sõltub see, kas projekte toetati või mitte, taotluse esitaja juriidilisest määratlusest. Ühelt poolt tähendab see teatud organisatsioonitüüpide prioriteetsust rahastaja silmis, kuid teiselt poolt vast ka seda, et mõni organisatsioonitüüp esitab ka vähem projekte.

Joonis 5.

Toetatud projektid organisatsioonitüübi.

■ - jah   □ - ei   ■ - ei oska öelda

Kohalik omavalitsus on oma töökorralduses paika pannud ka selle, kes esitatud projekte läbi vaatab. Enamikus omavalitsustes teeb oma otsuse sotsiaal- ja kultuurikomisjon, ligi viiendikus omavalitsustest on selleks ka struktuuri juurde kuuluv ekspertkogu. Veidi vähem kui kümnendikus omavalitsustest otsustab projektide rahastamise vaid vallavalitsus. Eraldi noortekomisjoni olemasolu märkis 7% vastanutest. Mitmes omavalitsuses ei piirduta projektide läbivaatamisel ja hindamisel ühe komisjoni arvamusega. Kümnendikul juhtudest vaatas projekte läbi nii sotsiaal- ja kultuurikomisjon kui ka omavalitsuse struktuuri kuuluv ekspertkogu. Saab märkida ka seda, et projektide ülevaatamist ja rahastamissetpanekute tegemist ei usaldata sõltumatutele noorte

osaluskogudele. Noortekogude olemasolu omavalitsuses märkis neljandik vastanutest, kuid selle vastutusrikka protsessi usaldas neile vaid üks omavalitsus.

Noorte osalust ja noortekogude rolli ühekordsete projektide rahastamisel kirjeldab ka fookusgruupiintervjuude tulem.

“Meie koolides eraldasime teatud summa nendele eelarvest, et õhutada neid natukene projekte kirjutama. Valisime parimad välja ja rahastasime, et juba eeltööd teha. Ja tegelikult noortekogud ka kirjutavad projekte.”

“Ei, meil ei ole sellist asja.”

“Kirjutavad igasuguste asjade peale.”

“Jah, jah, juba altpoolt.”

“Väga hea idee, ma pean tunnistama, sest meil on pigem teistpidi. Et õpetajad, kes oskavad projekte teha, on selle üle sageli väga uhked ja siis nad ei ole nõus seda teistele seletama. See on naljakas, aga nii see on: mina oskan teha projekte, aga sulle ka ei ütle, kuidas seda tehakse. Me oleme täitsa selle teema üles võtnud, et kui ta juba oskab, siis võiks teistele ka õpetada. Võta õpetaja ja õpilased kokku ja jaga muljeid. Aga millegipärast tekib neil see tunne, et siis läheb see aura tema juurest ära. Väga naljakas tendents.”

“Meil on selle jaoks projekt “Aknad valgeks, ukсед lahti”. Selleks on meil aastas üle 400 000 krooni raha. Koolid, õpilased ise, vilistlased, kes tahes võivad teha pisikesi projekte, et õhtuti oleks koolimajas tegevust.”

Moderaator: Ei pea olema MTÜ, mitteformaalne noortegrupp vms?

“Ei, ei, just nimelt selline, niisugune. See on meie oma finantseering.”

“Raha käib linna kaudu?”

“Jah, see ongi linnavalitsuse eelarvest eraldatud rida.”

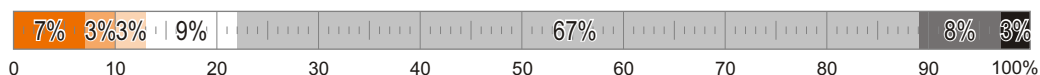
“Seda küll, aga kas kuludokumendid tulevad kõik linna?”

“Jah, jah. Meil on oma kord tehtud.”

Joonis 6.

Projektitaotluste läbivaatamise sagedus

■ - kord aastas   ■ - kaks korda aastas   ■ - kolm korda aastas   □ - neli korda aastas
■ - vastavalt vajadusele   ■ - muu   ■ - ei oska öelda

Ühekordsetele noorteprojektidele eraldatud toetuste maht 2007. aasta eelarves

Keskmiseks ühekordsetele noorteprojektidele 2007. aastal eraldatud kogumahuks omavalitsuste lõikes kujunes 121 351 krooni.

Ühe noore kohta oli ühekordsete noorsooprojektide maht omavalitsuse suurst arvestamata 80 krooni. Mediaan oli 52 ehk poolte omavalitsuste ühekordsete noorsooprojektide eelarve maht oli sellest väiksem ning poolte maht suurem. Vaadates jagunemist kulukvartiilide lõikes, tuleb esile üsna suur diferentseeritus. Kui alumises kvartiilis kulutasid omavalitsused noorsootöö ühekordsetele projektidele 2007. aastal 18 või vähem krooni noore kohta, siis ülemise kvartiili omavalitsustes oli see näitaja alates 90. kroonist noore kohta. Kvartiilse jaotuse võrdlus lähtuvalt omavalitsuse suuruselt väljendab seda, et enamikus väikestes omavalitsustes on kulu ühekordsetele noorsooprojektidele ühe noore kohta märksa suurem kui suurtes omavalitsustes.

Kui 75% väikeste omavalitsuste kulu oli kuni 138 krooni noore kohta, siis keskmiste omavalitsuste puhul oli 75% omavalitsuste kulu 92 krooni noore kohta ning 75% suurtest omavalitsustest kulutab vaid kuni 53 krooni noore kohta.

Tabel 7.

Ühekordsetele noorteprojektidele eraldatud toetuste maht 2007. aasta eelarves (krooni noore kohta)

	väike KOV	keskmine KOV	suur KOV	kokku
keskmine	84	81	65	80
mediaan	72	60	31	52
jaotus kvartiilide lõikes				
1	20	18	18	18
2	72	60	31	53
3	138	92	53	90
4	218	500	449	500

2007. aastal esitati uuringüküsimustele vastanud omavalitsustes kokku 1175 taotlust, neist peeti abikõlblikeks ja toetamisväärseks 984. Organisatsioone, kes said toetust, oli 587 ning taotluse esitanud organisatsioone 653.

Taotluste mahu ja olemasolevate rahaliste vahendite suhe 2007. aastal

Sageli on nii, et olemasolevad võimalused ei kattu sellega, mida ja kui palju tegelikult vajatakse. Nii on omavalitsused hinnanud taotluste mahtu pigem suuremaks kui väiksemaks. Üle poole suurtest omavalitsustest hindas taotluste mahtu suuremaks, kui oli rahalisi vahendeid. Neljandik hindas mahu ja olemasolevate vahendite suhet võrdväärseks. Keskmise suurusega omavalitsuste puhul jäi enamik hinnanguid keskele. Teisisõnu, mahtu ja olemasolevate vahendite suhet hinnati võrdväärseks. Ka väikesed omavalitsused hindasid taotluste mahtu suuremaks kui eelarves vahendeid, kuid siin torkas silma ligi poole omavalitsuste teadmatus sellest, milline olukord valitseb.

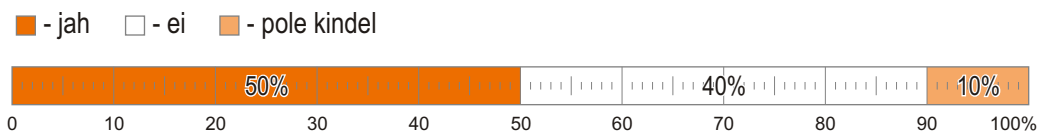
Tabel 8.
Taotluste mahu ja olemasolevate rahaliste vahendite suhe (absoluutarv, reaprotsent)

	mitu korda suurem	veidi suurem	võrdväärne	veidi väiksem	mitmekordselt väiksem	ei oska öelda
väikesed omavalitsused						
N	0	3	3	1	1	7
%	0	20	20	7	7	47
keskmised omavalitsused						
N	2	22	23	10	3	18
%	3	28	30	13	4	23
suured omavalitsused						
N	6	8	6	3	1	1
%	24	32	24	12	4	4
kokku						
N	8	33	32	14	5	26
%	7	28	27	12	4	22

Rahaliste püsitoetustega toetamine

Joonis 7.

Omavalitsuste toetus noorsootööd tegevatele mittetulundusühingutele ja sihtasutustele

Pooled omavalitsused toetavad mittetulundusühinguid ja/või sihtasutusi, mille põhitegevus on noorsootöö. 40% neid ei toeta ning 10% vastanutest ei ole toetamise faktis kuigi kindel. Saab öelda, et see, kas partnereid kolmandast sektorist toetatakse või mitte, sõltub paljuski ka omavalitsuse suurusest. Suurtest omavalitsustest toetab rahaliselt püsitoetusega mittetulundusühinguid ja/või sihtasutusi 81% vastanutest, seda ei tee 19% suurtest omavalitsustest. Keskmistest omavalitsustest on partnerite toetajaid 47%, ei toeta 41% ning oma hinnangus polnud kindel 12% vastanutest. Vaid 25% väikestest omavalitsustest näeb oma eelarves kohta nimetatud püsitoetusele, 60% ei toeta ning 15% polnud oma hinnangus kindlad. Võib ka öelda, et valitseb seos püsitoetustega toetamise ning noorsootöö korralduse vahel. Teisisõnu, kui omavalitsus on otsustanud delegeerida suure osa noorsootööst kolmandale sektorile, siis tähendab see näiteks avatud noorsootöö ja noortesordi puhul ka püsivat rahalist tuge, mis üldjuhul on garanteeritud vastavate lepingutega.

Küsimusele vastanud omavalitsused toetasid püsitoetustega kokku 62 mittetulundusühingut ja/või sihtasutust, mille põhitegevuseks on noorsootöö. 39% vastanud omavalitsustest toetab vaid ühte organisatsiooni, 16% kahte ning 17% kolme organisatsiooni. 4–10 organisatsiooni toetas 15% vastanud omavalitsustest. Esile saab tuua ka üksikud suuremad omavalitsused, kus toetatakse näiteks 20 organisatsiooni või maksimumina ka 50.

Püsitoetuste maht omavalitsuste eelarvetes

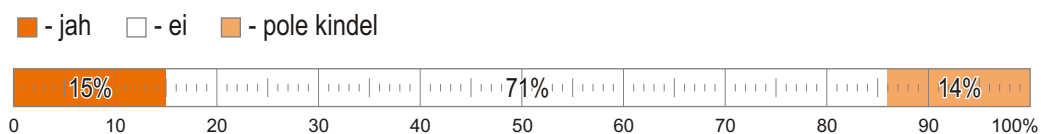
Sarnaselt ühekordsete noorsooprojektide mahuga saab analüüsida ka noorsootöö püsitoetuste mahtu ühe noore kohta sõltuvalt omavalitsuse suuruselt.

Tabel 9.
Noorsootöö püsitoetuste maht (krooni noore kohta)

	väike KOV	keskmine KOV	suur KOV	kokku
keskmine	219	178	163	177
variatsioonikordaja	0,6	1	1,3	1
mediaan	224	120	64	117
jaotus kvartiilide lõikes				
1	99	55	16	53
2	224	120	64	117
3	333	289	224	294
4	343	714	816	816

Keskmine püsitoetuste maht noore kohta kõigi omavalitsuste lõikes oli 177 krooni. Kulukvartiilide lõikes olid küllaltki suured erinevused. Kui esimesse kvartiili kuuluvate omavalitsuste püsitoetuste kulu ühe noore kohta oli kuni 53 krooni, siis neljandasse kvartiili kuuluvates omavalitsustes alates 294 kroonist. Ka variatsioonikordaja iseloomustab suurt hajuvust. Keskmiselt toetasid oma partnerorganisatsioone kõige rohkem väikesed omavalitsused, kõige vähem aga suured omavalitsused. Erinevused väikeste ning keskmiste ning suurte omavalitsuste vahel on kõige suuremad kahe esimese kvartiili lõikes. Kui 50% ehk kahte alumisse kvartiili kuuluvatest väikestest omavalitsustest toetas oma partnerorganisatsioone keskmiselt kuni 224 krooniga noore kohta, siis keskmiste ja suurte omavalitsuste lõikes olid vastavad näitajad 120 ja 64 krooni noore kohta.

Joonis 8.
Väljakujundatud kriteeriumite olemasolu

Enamikus omavalitsustest ei ole väljatöötatud kriteeriume, mis oleks aluseks noorsootööorganisatsioonide ja noorteprojektide hindamiseks. Kriteeriumid on välja töötatud ja rakendatud vaid 15%-l vastanud omavalitsustest, 71% ei ole kriteeriumitega vaeva näinud ning 14% vastanutest ei olnud oma hinnangus kindel. Samas on pilt pisut petlik, sest siin tulevad esile olulised erinevused lähtuvalt omavalitsuse suuruselt. Nimelt, kui kriteeriumid olid välja töötatud 5% väikestest ja 6% keskmistes vastanud omavalitsustes, siis suurtes omavalitsustes oli kriteeriumid välja kujundanud ja kehtestanud omavalitsuste osakaal 54%.

Seaduspärane on, et mida suurem on omavalitsus ja absoluutarvudes suurem toetusteks ette nähtud eelarve, seda põhjalikumad on kriteeriumid. See tähendab nii erinevate muutujate paljusust kui ka näiteks ametlike kinnitatud vormide olemasolu. Ühine nimetaja kriteeriumite puhul on üldiselt see, et tegevused peavad olema suunatud oma valla või linna noortele.

Suurimate omavalitsuste puhul on näiteks nõuded projekti teostajate haridusele ja taotleja tegevuse senisele kestusele omavalitsuses. Samuti on püütud defineerida kululiikide osakaalusid ning seatud nõuded tegevuste ajalisele mahule. Määratletakse ka prioriteetseid gruppe, kellele peaks olema toetus tegevustena suunatud ning loetletakse noorsootöö struktuure ja valdkondi, kuhu toetusi suunatakse. Nimetati ka seda, et tegevus peab olema sihipärane ja avalik. Mitmetel juhtudel seatakse tingimusi ka toetatava organisatsiooni suurusele.

Kvantitatiivset analüüsi toetab ka kvalitatiivne, kus mainitakse eraldi korda pigem mittetulundusühingutele, mitte noorsootööle.

Moderaator: Milline on rahastamise mudel? Kes saavad omavalitsusest toetust selle valdkonna jaoks taotleda? Kas on selleks vastav kord olemas? Millised tingimused ja millised võimalused on üldse omavalitsusel toetust anda selle teenuse osutamiseks?

“Selle kohta võib ära öelda, et kellel ei ole korda, siis see kord puudub tal vaid esimese riigikontrolli kontrollkäiguni, sest see nõuab, et kõikide toetuste andmiseks peab olema kord. See on ainult aja küsimus.”

“Välja arvatud erakorralised! Nagu me rääkisime enne nendest piiridest, et praegu me ju rahastame mittetulundus- ja kultuuritegevust ja reeglina sellesama noorsootöö jaoks ju eraldi rahastusskeeme ei ole. Ta käib ikkagi läbi nende kahe kanali, ta mahub sinna.”

“See sõltub omavalitsusest.”

“See sõltub reast, aga kord on sama. On ta ühe suunitlusega või teisega, MTÜ või mingi muu asi. Mul on kord olemas, kuidas MTÜdele anda toetust. Kas nemad saavad taotleda? Aga vanuritega tegeleb ju ka keegi samamoodi.”

“Mul ka on MTÜde kord, aga mul on noorsootööle loodud eraldi võimalused.”

“Meil on kohe MTÜde kord. Küsida saavad kõik, kes on õigustatud küsijad. Ja sõltub sellest, kui palju on raha.”

“Eelarves on küll noorsootööl eraldi koht olemas, MTÜdele on olemas eraldi kord ka. Taotlemine on selliselt, et kolmandalt sektorilt võtame mingisugused lähenemised, et mida nad järgmisel aastal teha kavatsesid. Et me näeksime ära need rahalised väljundid, milliseid rahasid juurde tahetakse ja missugusteks panusteks KOV omaosaluse kaudu peab ise valmis olema.”

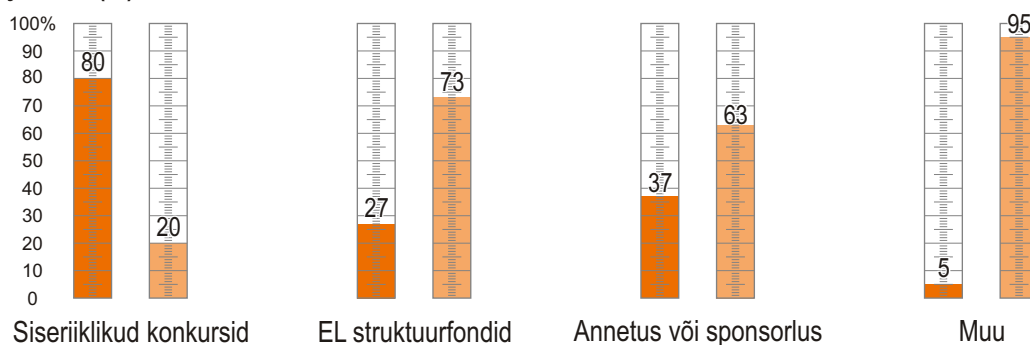
“Sama meil. Eelarve koostamise eel kogume kokku kolmanda sektori vastutuse võtmise järgmiseks aastaks, mida tahavad korraldada, et saaks planeerida eelnevalt.”

Välisallikate kasutamine noorsootöö rahastamisel

Peamised välisallikad, kust omavalitsused noorsootöö objektide või tegevuste lisarahastust on saanud, on siseriiklikud projektikonkursid. Nii on viimase viie aasta jooksul saanud vahendeid sealt 80% vastanud omavalitsustest. Euroopa Liidu struktuurifondidest on viimase viie aasta jooksul vahendeid saanud vähem kui kolmandik, kuid annetuste või sponsorluse korras veidi üle kolmandiku vastanutest. Muid allikaid nimetas alla kümnendiku vastajatest ning siia alla kuulusid näiteks vahendid Hollandi Kesk- ja Ida-Euroopa fondidest. Jällegi mõjutab omavalitsuse suurus tahet või suutlikkust saada vahendeid väljaspoolt. Kui üle 80% suurtest ja keskmise suurusega omavalitsustest olid saanud lisaressursse siseriiklike projektikonkursside kaudu, siis väikestest omavalitsustest suutis seda vaid 55%. Kui suurtest omavalitsustest sai viimase viie aasta jooksul Euroopa Liidu struktuurivahenditest noorsootöö tarbeks osa veidi üle kolmandiku, siis näiteks väikeste omavalitsuste puhul oli see protsent vaid 10 ja keskmiste omavalitsuste puhul 29. Ka annetuste näol või sponsorluse korras vahendite saamise osas oli selge edumaa suurtel omavalitsustel. Kui suurtest omavalitsustest sai viimase viie aasta jooksul lisavahendeid annetuseks või sponsorluse korras 58%, siis väikeste omavalitsuste puhul oli see näitaja 30%.

Joonis 9.

Vahendite allikad noorsootöö tegevuste või objektide rahastamiseks viimase viie aasta jooksul (%) ■ - jah ■ - ei

Välisallikate olulisusele viitavad ka fookusgruupiintervjuud.

Moderaator: Kas projektide koostamist ja lisaraha taotlemist peetakse oluliseks?

“Jah, ikka. Kuna hooned kuuluvad ikkagi vallale, siis sinna on päris kõvasti saadud raha näiteks remonditöödeks. Ja seal peab alati olema omavalitsuse osalus ning see on olnud. Samuti saime äsja ANK projektikonkursilt toetust, isegi bändiruumi jaoks sisustust (kõlarid, võimendus). Lihtsalt tuleb ise hästi agar olla ja otsida kohti, kuhu kirjutada.”

“Allasutuste tasandil tehakse küll aktiivselt. Aga tegelikult meie linna paljudes kohtades ahistatakse, mis on poliitiline koht ning meie sealt eriti toetust ei saa. Nad võiksid ikka kohalikke omavalitsusi julgustada ja toetada, aga vahet tehakse ikkagi.”

“See teeb KOVi väga õnnelikuks. Me kirjutame väga palju projekte: just sain varaaidalt positiivse vastuse, tõukefondiprojekt ning nüüd suurema projektina ka rahvusvahelise noortevahetuse

korraldamine suvel. Abilinnapea oligi just öelnud, et muudkui kirjutate projekte ja olete nii tublid ning meie noorteka juhataja ütles seepeale, et selle arvel me paneme varsti ukсед kinni, sest muuks meil aega ei jää enam, jätame selle platsitöö ära. Sel aastal olid need tähtjad nii korraga, siis oli väga raske muid töid selle kõrval teha. Projekte me kirjutame küll...”

Probleemid noorsootöö rahastamisel

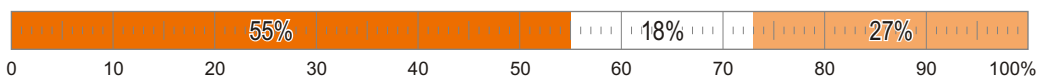
Märkimisväärselt palju toodi ankeetides välja seda, et noorsootöö rahastamisel eralisi probleeme pole. Kui probleemid siiski esinevad, nähakse noorsootöö rahastamisel murekohana rahaliste vahendite nappust. Mõnel juhul tajutakse seda paratamatuna, kuna valla üldeelarve on väike, mõnel juhul nähakse põhjusena seda, et mõni teine valdkond haarab endale põhjendamatult palju vahendeid. Samas oli ka mõni selline arvamus, et just noorsootöö leiab vähe rahastamist. Sageli märgiti seda, et pigem on puudus vajalike teadmiste ja kvalifikatsiooniga aktiivsest noorsootöötajast. Seda võib kokkuvõttes aga rahanappuse süüks panna, kuna vajalike omadustega inimesed leiavad endale pigem tasuvama töökoha.

Arvamust, et probleemiks on ka noorsootöötajate väikesed palgad, avaldati päris mitmel korral. Muret tekitas osas omavalitsustes see, et noorsootöö on lõimitud või samal eelarvereal näiteks kultuuri ja haridusega ning seetõttu jagub noorsootööle vähem tähelepanu. Noorsootöös on oluline roll projektipõhisel rahastamisel. Nii on võimalik aktiivse ja oskusliku projektikirjutamisega omavalitsuse noorsootöösse arvestataval määral vahendeid juurde tuua. Mitmel puhul toodi siin välja projekti sihtgrupi loidust nii projektide tegevustest osavõtmisel kui ka ideede andmisel projektideks.

Joonis 10.

Mitterahaliste vahenditega noorteühingute ja noorsootööd tegevate mittetulundusühingute toetamine

■ - jah   □ - ei   ■ - pole kindel

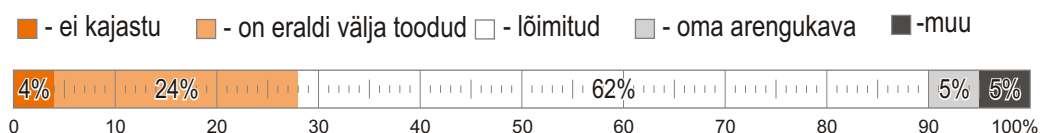

Üle poole ehk 55% küsimusele vastanud omavalitsustest on eelnenud 3 aasta jooksul toetanud mitterahaliste vahenditega noorteühinguid või noorsootööga tegelevaid kolmanda sektori organisatsioone. 18% seda siiski teinud pole ning 27%-l ei olnud selle kohta infot. Toetamine erines ka sõltuvalt omavalitsuse suuruselt. Kui väikestest omavalitsustest oli eelnenud kolme aasta jooksul mitterahalist toetust jaganud 45%, siis keskmistest omavalitsustest oli seda teinud 51% ning suurtest omavalitsustest koguni 76%.

Kõige enam on omavalitsused toetanud ruumide kasutusse andmisega nende eest renti küsimata ning sageli tasudes ka kommunaalteenuste eest. Samuti antakse tihti tasuta kasutada inventari noorsoo- ja sporditegevusteks. Näiteks koos tasuta spordisaali kasutamisega saavad noored kasutada ka mänguvahendeid. Tihti on kompenseeritud ka transpordikulud, kui on minek mõnele huvitavale üritusele. Inventarist on omavalitsused andnud mööblit, arvuteid, käsitöö- ja mänguvahendeid jms. On pakutud ka koolitusi ja nõustamist, näiteks kuidas projekte kirjutada. Ühes omavalitsuses majutatakse ka tasuta serveris kohaliku noorsootööga seotud kodulehti.

5. Noorsootöö arenguperspektiivid ja positsioon omavalitsustes

Joonis 11.
Noorsootöö kajastumine arengukavas

Üpris vähe leidub neid omavalitsusi, kus noorsootöö arengukavades ei sisaldu.

Kui vastajad valisid vastusevariandiks "Muu", siis ühel juhul nimetati, et noorsootöö arengukava valmib üsna peaaegu, teistel juhtudel aga oli valdavalt tegu sellega, et omavalitsuses oli arengukavas olemas eraldi noorsootöö osa ning lisaks oli lõimumist näiteks kultuuri, spordi ja haridusega või eksisteeris eraldi noorsootöö arengukava ning lisaks oli noorsootöö osa ka omavalitsuse üldises arengukavas.

Tabel 10.
Noorsootöö arendusobjektid ja tegevused

	N	Kokku nimetatud %
Koostöö või noorte omaalgatus	53	45,3
Noortekeskuse renoveerimine või arendamine	49	41,9
Noorsootöö tegevuste laiendamine või kvaliteedi tõstmine	35	29,9
Noortekeskuse rajamine või asutamine	27	23,1
Väikesed noorsootöö- ja spordiobjektid	21	17,9
Töö- ja/või puhkelaager	19	16,3
Muu	19	16,2
Noortekeskus	18	15,4
Suured noorsootöö- ja spordiobjektid	17	14,5
Huviringide toetamine	16	13,7
Noortepoliitika ja noorsootöö prioriteedid	14	12,0
Huvialahariduse toetamine	12	10,3
Koolitus ja info	8	6,8
Noortesport	7	6,0
Ametikoha loomine	6	5,1
Erinoorsootöö	4	3,4
Kokku	325	

Omavalitsused töid välja kolm peamist noorsootöö arendusobjekti või tegevust, mis kajastuvad nende arengukavades. Analüüsid arendusobjektide ning tegevuste jaotust omavalitsuseti, tuleb esile koostöö ja noorte omaalgatuse edendamine. See oli omavalitsuste arengukavades olemas ligi pooltel. Ligi kolmandik omavalitsusi pidas oluliseks ka nii noorsootöö kvaliteedi tõstmist kui ka noorsooalaste tegevuste laiendamist ja mitmekesistamist. Olulisel kohal olid olemasolevate noortekeskuste arendamine ning renoveerimine. Seda pidas kolme esimese prioriteedi hulka kuuluvaks 41,9% omavalitsusi. Tinglikult võib siia lisada ka märksõna “noortekeskus”. Tinglikult sel põhjusel, et ei olnud märgitud, mida noortekeskuse suhtes ette võetakse, kas seda arendatakse või tahetakse luua päris uut. Noortekeskuse rajamise või loomise oli endale eesmärgiks seadnud 23,1% omavalitsustest. Spordi- ja noorsoo-objektid jäid populaarsustabelis veidi maha, kuid olid siiski olulised. Antud juhul on spordi- ja noorsoo-objektid liigitatud väikesteks ja suurteks. Väike noorsoo- ja/või spordiobjekt on näiteks mänguväljak, suur noorsoo- ja/või spordiobjekt aga näiteks staadioni rajamine või muusikakooli põhjalik renoveerimine. Töö- ja/või puhkelaagrite edendamist oli märkinud 16,3% omavalitsustest. Kõige väiksemat tähelepanu pälvis erinoorsootöö, koolitus ja info ning ka noorsootöötaja ametikoha loomine. Antud vastused olid küllaltki kirjud, seda näitab ka väikse osakaaluga vastuste kodeerimine muu alla, mis koondina näib suhteliselt suur.

Fookusgruupintervjuudes küsiti omavalitsuste käest arvamust ka noorte osaluse kohta arengukava koostamise protsessis.

Moderator: Kuivõrd on arengukava koostamise või muutmise protsessis noorte hääl kaasatud?

“Seal on muidugi tore neid huvitavate teemade juurde võtta. Aga sageli ongi küsimus, kas teeme noortekeskuse või mänguplatsi.” “Aga kui see on valmis, mis me siis teeme? Saadame nad minema?”

“Pigem on tõesti mõtet küsida, kas on mõtet teha ja kuhu. Tegelikult väga naljakaid asju on. Meil on nii, et tahtsime mänguväljakut teha, paneelmajade vahele... Selliseid asju pole olnud, et elanikud hakkasid allkirju koguma, et segavad. Me oleme nii kaugele jõunud, et noored segavad inimeste rahulist elu.”

“Korteriühistud on meil samamoodi, et pigem parkimisplats, aga mitte mänguväljak.”

“Ja me räägime, et meil on lapsi nii vähe. Vahel tundub, et isegi palju. Kurb. Aga väga vaenulikuks lähevad inimesed teatud vanuses.”

“Jumala õige! Aga õnneks kõik ei ole, aga need häälekad tegelased.”

“Hea on vaadata, et kui sa kusagilt külast lähed ja seal mänguväljakud on, kus noored mängivad. Minu arust pigem mängigu ja tehku ennem, kui nad jumal teab...”

“Teie linnas oli hea nali. Korvpallilaua peal olid kellaajad 12–20, et poisid mängu ära lõpetaks.”

“Ja see on meie maakonnalinnas, mis peaks olema eeskujuks meile väikestele putukatele, kohutav.” (Naer.)

“Me pakkusime vallas välja, et paneme mänguväljakutele kiiged üles. Neli maja ei leidnud kohta oma maa peal. No siis läheb teise küllasse see raha. Täitsa uskumatud asjad juhtuvad.”

“Jah, autole parkimise plats ja koerale jalutamise plats, see kõlbab, aga lastele...”

“Teised prioriteedid, sellest ei saa avalikult rääkida. Kas siis koerad-kassid on tähtsamad kui meie oma lapsed? Me näeme, mis siin suurte majade vahel toimub, varsti ei julge enam väljagi lasta, kukub pikali, kuhu sisse kukub siis?”

“Meil on seesama lasteaedade mänguväljakute lugu, et nad võiksid olla avalikud, et lapsed saaksid mängimas käia. Ei saa, tuleb ikkagi lukku panna, sest sinna tulevad joodikud hoopiski.”

“Ja kui me hommikul teleka lahti lööme, siis seal on neli saadet koertest ja üks on heal juhul lastest. Tegelikult on linna haljasplatsid kõik ära reostatud.”

“Ma tuletan meelde, et Eesti Vabariigi esimene seadus, mis Riigikogu vastu võttis, oli loomakaitseseadus. Saad sa aru, mitte lastekaitseseadus, vaid loomakaitseseadus.”

Tabel 11.
Vallavalitsuse ja linnavalitsuse ülesannete olulisus (reaprotsent)

	mitte- oluline	vähe- oluline	oluline	väga oluline	ei oska öelda	kokku
Sotsiaalabi ja teenuste korraldamine			25	75		100
Vanurite hoolekanne			30	70		100
Noorsootöö		6	27	67		100
Elamu- ja kommunaalmajandus		10	44	44	3	100
Veevarustus ja kanalisatsioon		3	42	54	1	100
Heakord		4	44	52		100
Hariduse andmine munitsipaalkoolides		1	10	89	1	100
Koolieelsete lasteasutuste töö		1	14	86		100
Raamatukogud ja rahvamajad		1	37	62	1	100
Territoriaalplaneerimine		4	48	44	4	100
Valla ja linnasisene ühistransport	4	12	39	40	5	100
Teede ja tänavate korrashoid		1	44	55		100
Teised seadusega pandud ülesanded		2	54	29	15	100

Omavalitsuste korraldada on palju valdkondi, mis puudutavad rohkem või vähem iga elanikku. Tabelis toodud valdkondade puhul ei olnud vastutusala, mida enamik omavalitsusi ei peaks oluliseks. Siiski saab tuua esile valdkondi, mis on olulisematest olulisemad. Kõige olulisemateks ülesanneteks peavad omavalitsused munitsipaalkoolides hariduse andmise kindlustamist ja koolieelsete lasteasutuste tööd. Hariduse andmise kindlustamist pidas väga oluliseks 89% omavalitsustest ja koolieelsete lasteasutuste tööd pidas väga oluliseks 86%. Prioriteetide pingereas järgnevad sotsiaalabi ja teenuste korraldamine ning vanurite hoolekanne. Omavalitsuse korraldatavate eri valdkondade kontekstis pole noorsootöö sugugi mitte viimasel kohal. Seda, et noorsootöö korraldamine on väga oluline ülesanne, arvas 67% vastanutest, oluliseks pidas seda 27% ning väheoluliseks 6%. Tabelis olevad tulemused väljendavad ka humanitaarsete ja sotsiaalsete ühisenimetajatega valdkondade õhkõrna eelisseisundit võrreldes näiteks veevarustuse ja kanalisatsiooniga ning territoriaalplaneerimisega.

Noorsootööle antud hinnangu põhjendus

Noorsootöö olulisus valdkonnana ei ole küll kõige tähtsam, kuid võrreldes paljude teiste valdkondadega siiski olulisem. Antud hinnangute põhjenduste puhul pole seega loogikavastane see, et rõhutatakse seda, miks on noorsootöö oluline, mitte seda, miks see ei ole oluline. Kõige üldisemas plaanis muudab noorsootöö oluliseks fakt, et tänased noored on tulevikus need, kes hakkavad kujundama ühiskonna palet ja sotsiaalmajanduslikku keskkonda. Omavalitsuse ette võetud tegevustel, mis on suunatud noortele, on oma mõju lõppkokkuvõttes sellele, milline see pale tulevikus on. Seda peegeldab näiteks ühe omavalitsuse põhjendus, mille kohaselt noorsootöö on tähtis, kuna nooremas eas tuleb kujundada inimese ellusuhtumine ja maailmavaated.

Noorsootöö õpetab väärtustama kodukanti, omab preventiivset rolli. Üsna palju öeldi ka seda, et noorsootöö tulemusel saavutatud sidusus ja enda tunnetamine kogukonna osana on üks aspektidest, mis toob mõnedki noored hiljem kodukanti tagasi elu edendamaks. Samas vaadatakse noorsootööd hinnates ka olevikku. Noorte hõivatus neid huvitavate tegevustega on nende kuritegelikule teele sattumise vältimise ning loomulikult ka iseenda arendamise kõige parem tagatis. Noorsootöö aitab noori aktiveerida, kaasata, sotsialiseerida. Kõlama jäi ka see, et noorsootöö olulisus omavalitsuse jaoks on aastatega pigem tõusnud.

Ankeetküsitlusega saadud arvud ei näidanud noorsootöö halba positsiooni, ning teistmoodi arvamused ei andnud tooni ka fookusgruupiintervjuudes.

“Omavalitsuses, kuidas võtta, mõned väga pooldavad, mõned ei pea seda üldse vajalikuks. Samas on meil uus sotsiaalkeskuse juhataja, kes on tööl olnud kaheksa kuud ja on teinud selle aja jooksul üheksa projekti, mis on eri kohtadest rahastuse saanud. See oleneb väga palju inimesest. Meil on keskerakondlik võim ja sealt, kustpoolt tuul puhub, seda meelt on ka vallavanem. Ta on küll meil alaealiste komisjoni liige, esimees ka, aga ta on ikka samas paras pähekel. Kõva-kõva lobitöö käib, enne kui midagi küsida või saada, et mingi asi hakkaks liikuma. Mina korraldan oma vallas ka õpilasmalevat, ja 25 000 krooni on olnud viimasel kolmel aastal raha selle korraldamiseks. Ja mul kulus üle poole aasta aega rääkimiseks-põhendamiseks, et seda raha saaks natukenegi suurendada.”

“Meil on see teema, mis puudutab noorte osalust ja noorte kaasärääkimist, hästi positiivne. Noorte arvamust küsitakse hästi palju, noortevolikogu on vallavalitsuse partner. Ja neid tõesti kaasatakse ja kohtutakse nendega. See on kahepoolne, ühelt poolt on nad aktiivsed ja teisalt neile antakse võimalus kaasa rääkida.”

“Minu arust meil on küll hästi meeletatud. Oleme selle etapi läbinud, kus end tõestama pidime, aga jätkuvalt ikka tõestame end. Eelarve kaitsmisel pole olnud probleeme, näiteks noorsooprojektideks või arendustegevuseks on lisaraha alati saadud. Küsisime iga rea peale juurde ja saime. Abilinnapea, kes valdkonda juhib, on väga kursis ja osaleb maksimaalselt võimaluste piires meie üritustel. Volikogu liikmetest oleme paljud ära briifinud ja nad toetavad meie ettepanekuid. Selles mõttes on hästi.”

“Ma arvan, et meie linna seos noorsootööga – julgen küll öelda –, see on Eesti üks paremaid. Nad ei saa ju vastu ka panna, sest noortekeskus asub linnavalitsuse all keldris. Tõukefondide teema on nüüd, linn leidis meile koha, kuhu uus noortekeskus ehitada, andis maa ja leidis raha, et palgata arhitektid ja võtta hinnapakumised ehitusfirmadelt. Ja majaehitus läheks maksma 20–25 miljonit krooni ja puudu oleva osa lubas linn meile anda. Meil on ikkagi päris korralik eelarve. Neil on sellesse usku. Ja palk on meil ka väga hea, eelmise aastaga võrreldes tõusis päris korralikult.”

6. Uuringu tulemuste kokkuvõte

Ankeetküsitlusele vastas ligi 60% Eesti kohalikest omavalitsustest. Selline vastamismäär koos täiendustega fookusgruupiintervjuudest võimaldab saada enamikus küsimustes ülevaate olukorrast valimisse kuulunud omavalitsustes ja lisaks teha ka üldistusi, öelda, kuidas on asjad Eesti omavalitsustes. Noorsootööd peavad Eesti omavalitsused oluliseks valdkonnaks, see on prioriteetsuselt eespool paljudest muudest valdkondadest. Samas kui enamiku omavalitsuste hoiakud on positiivsed, ei ole noorsootöö taevast siiski pilvitu. Noorsootööstruktuurid on välja kujundanud peamiselt suured ja keskmise suurusega omavalitsused. Lisaks on rohkem just väikesi omavalitsusi, kus puudub ametiisik, kelle tööülesannete hulka kuuluks ainult noorsootöö korraldamine. See on muidugi ka küllaltki ootuspärane, arvestades väiksemate omavalitsuste inimese ja materiaalse ressursside piiratust. Alati ei too sõnades väärtustamine kaasa ka rahalises mõistes väärtustamist. Üks oluline indikaator on siin noorsootöötaja suhteliselt madal palgatase, mis toob kaasa raskused inimeste leidmisel noorsootöö teostamiseks. Madalale palgatasele viitab ka see, et ei leita vajaliku kvalifikatsiooniga inimesi. Samas lõpetab igal aastal Eestis uus lend kõrgharidusega noorsootöötajaid, kes ei kipu olema kuigi kutsetruud.

Noorsootööstruktuuridest võib Eesti omavalitsustes kõige enam leida noortekeskusi ning neid ka planeeritakse kõige enam juurde. Seda võib pidada küllaltki positiivseks, kuna noortekeskus on oma olemuselt koht, kus noored peaksid olema suhteliselt vabad väliskeskonna piirangutest ja koostöös noorsootöötajaga arendama neile meeldivaid tegevusi. Noortekeskus on pinnas ka sotsialiseerumiseks ning taimelavaks, kus toimetavad mitteformaalsed noortegrupid ja tekivad mõtted uuteks projektideks. Kindlasti on noortekeskuste lõikes pilt küllaltki erinev. Teisisõnu, on

noortekeskusi, kus noorte osalusest tekkinud sünergia väljendub uutes ettevõtmistes, kuid on ka neid noortekeskusi, mis on lihtsalt peavarjuks ühele sõpruskonnale. Võib näiteks eksisteerida omavalitsuses toimiv noorte osaluskogu, mis pole kuigivõrd seotud noortekeskuse tegemistega. Noorsootöö korraldamisel annab tooni avalik sektor, samas on valdkonniti pilt erinev. Siiski tehakse küllaltki palju koostööd ka kolmanda sektoriga ning võib öelda, et toimib nii tegevuste delegeerimine kolmandale sektorile kui ka kolmandast sektorist tulnud ideede rahastamine projektidena.

Noorsootöö rahastamist omavalitsustes iseloomustavad kõige enam variatiivsus ja ebaühtlus. Kõige enam aitab noorsootöö rahastamist omavalitsustes hinnata see, mitu krooni noorsootöö eelarvest kulutatakse ühe omavalitsuses elava noore kohta. Kõige enam toetust leidis huviharidus, järgnesid avatud noorsootöö, noorte ringid ja klubid ning noortesport, mis ka kujundavad noorsootöö näo omavalitsuses ja mille järgi võib hinnata, kas omavalitsus toetab piisavalt noorsootööd või mitte. On suur vahe, kas omavalitsus toetab näiteks noorte sporti 100 või 400 krooniga noore kohta. Samas on nii, et ei saa anda individuaalset hinnangut iga omavalitsuse noorsootöö kvalitatiivse olemuse kohta eraldi, vaadates ainult rahanumbreid, vaid saab vaadata siiski üldisi mustreid. Võib olla erineva iseloomuga tegevusi, millest noored saavad osa võtta, kuid mida omavalitsus tingimata ei rahasta. Oluliseks tuleb pidada seda, et paljudes omavalitsustes saavad noored ise eelarve planeerimisel kaasa rääkida.

Oluline osa on siin ka noorsootöötajal, õigemini tema olemasolul. Noorsootöötaja on sageli see inimene, kes aitab koordineerida ja vahendada noorte arvamust otsustajatele. Normiks on saanud noorsootöö projektipõhisus, mis küll ei välista noorsootööstruktuuride rahastamist püsivalt. Pigem on nii, et head ideed ja algatused kanaliseeritakse neid ootavate vahendite juurde. Vahendid antakse välja heade ideede korral. Küll aga teeb lõppotsuse, kas projekte rahastada, mitte noortekogu (kui ta olemas on), vaid ikka vastav volikogu komisjon, vallavalitsus või ekspertkogu. Kuigi esitatavate taotluste maht oli 2007. aastal enamikus omavalitsustes kas suurem või võrdväärne olemasolevate vahenditega, oli siiski päris mitmeid omavalitsusi, kus rahapuuduse asemel on terav ideepuudus. Eraldi toetuse eraldamise kriteeriumid on vähestel omavalitsustel, pigem kasutatakse näiteks üldist mittetulundusühingute toetamise korda.

Omavalitsused on üsnagi aktiivsed noorsootöö tegevustele ja objektidele ka lisaraha hankimisel ja seda eriti just siseriiklikel projektikonkurssidel. Kui noorsootöö-struktuuridest oli kõige enam esindatud noortekeskus ning struktuuridest on kõige enam neid ka planeerimisel, siis sama trend väljendus ka peamisi noorsootöö arenguobjekte vaadates. Noortekeskuse rajamist või arendamist pidas prioriteediks enamik omavalitsusi.

Kõige olulisemaks valdkonnaks pidasid omavalitsused haridusvaldkonda, samuti koolieelsete lasteasutuste töö tagamist. Kuigi mitte nii oluline, oli oluline ka noorsootöö. Seda pidas väga oluliseks 67% omavalitsustest. Siit võib välja tuua mõtte, et noorsootöö on kui haridusvaldkonna noorem vend. Sellest tingituna on seal ka vähem ressursse, näiteks on keskmine noortekeskuse noorsootöötaja palgatase madalam keskmisest õpetaja palgatasemest

LISA 1. Kysitlusankeet

Noorsootöö rahastamine kohalike omavalitsuste tasandil

I

N01. Milline oli Teie põhitöökoht eelmisel nädalal?

Tööandja (asutuse) täielik nimi:

Allüksuse (osakond, amet jne) nimi:

N02. Mis on Teie amet, milles töö seisneb?

N03. Kirjutage:

Kui palju on Teie vallas/linnas elanikke?:

Kui palju nendest on noori vanuses 7-26 eluaastat?:

N04. Kas ja kui mitu inimest töötab alljärgnevatel ametikohtadel Teie kohalikus omavalitsuses (k.a. allasutustes) lepinguliselt või avalikus teenistuses?

Juhul kui Teie omavalitsuses ei ole inimesi sellel ametikohal, siis kirjutage 0.

Noorsootöö spetsialist/nõunik:

Muu ametnik, kelle üheks osaks tööülesannetest on noorsootöö korraldamine:

Noorsootöötaja noortekeskuses:

Noorsootöötaja vaba aja/kultuurikeskuses vm:

Huvijuht:

Noorsootöö koordinaator:

Ringijuht:

N05. Kas kohalikus omavalitsuses (k.a. allasutustes) on noorsootöö valdkonna täitmata ametikohti?

Jah Pole kindel Ei

Vastake sellele küsimusele ainult kui Te vastasite 'Jah' küsimusele 'N05'
N06. Mitu on täitmata järgnevaid ametikohti:

Juhul kui Teie omavalitsuses ei ole struktuuris täitmata ametikohta, kirjutage 0.

Noorsootöö spetsialist/nõunik:

Muu ametnik, kelle üheks osaks tööülesannetest on noorsootöö korraldamine:

Noorsootötaja noortekeskuses:

Noorsootötaja vaba aja/kultuurikeskuses vm:

Huvijuht:

Noorsootöö koordinaator:

Ringijuht:

Vastake sellele küsimusele ainult kui Te vastasite 'Jah' küsimusele 'N05'
N07. Millised on ametikohtade mittetäitmise peamised põhjused?

N08. Kas Teie linnas/vallas tegutsevad/toimivad alljärgnevad noorsootöö struktuurid?

	jah	ei, kuid on planeerimisel	ei	ei oska öelda
Noorteühendused	☐	☐	☐	☐
Noortelaagrid	☐	☐	☐	☐
Noortekeskused, noortetoad	☐	☐	☐	☐
Huvikoolid	☐	☐	☐	☐

	jah	ei, kuid on planeerimisel	ei	ei oska öelda
Noorteprogrammid ja -projektid	☐	☐	☐	☐
Noortekogud	☐	☐	☐	☐
Mitteformaalsed noortegrupid	☐	☐	☐	☐
Info- ja/või nõustamiskeskused	☐	☐	☐	☐
Alaealiste komisjonid	☐	☐	☐	☐

N09. Kuidas on korraldatud Teie linnas/vallas noorsootöö valdkondade lõikes - kas noorsootööd korraldab avalik sektor (AS) või mittetulundussektor (MS)?

	ainult AS	peamiselt AS	mõlemad võrdväärselt	peamiselt MS	ainult MS	ei oska öelda	kokku
Erinoorsootöö	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Noortesport	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Noorte huviringid (ringid, klubid)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Noorte huviharidus	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Avatud noorsootöö (noortekeskus, noortetuba)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Noorte teavitamine	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Noorte nõustamine	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Noorsoouuringud	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Noorsootööalane koolitus	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tervistav ja arendav puhkus	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Töökasvatus	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rahvusvaheline noorsootöö	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Noorte osalus	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

N10. Kui suur oli Teie omavalitsuse 2007. aasta noorsootöö eelarve noorsootöö valdkondade lõikes? Kirjutage, mitu krooni:

Juhul kui Teie omavalitsusel ei ole kulutusi mõnes valdkonnas, siis kirjutage 0

Noorte huviharidus	<input type="text"/>
Avatud noorsootöö (noortekeskus, noortetuba)	<input type="text"/>
Noorte huvitegevus (ringid, klubid)	<input type="text"/>
Noortesport	<input type="text"/>
Tervistav ja arendav puhkus	<input type="text"/>
Töökasvatus	<input type="text"/>
Noorte teavitamine	<input type="text"/>
Noorte nõustamine	<input type="text"/>
Rahvusvaheline noorsootöö	<input type="text"/>
Noorsootööalane koolitus	<input type="text"/>
Erinoorsootöö	<input type="text"/>
Noorte osalus	<input type="text"/>
Noorsoo uuringud	<input type="text"/>

N11. Milliseks olete planeerinud Teie kohaliku omavalitsuse 2008. aasta noorsootöö eelarve?

Kirjutage, mitu krooni:

N12. Milline oli noorsootöö osakaal Teie kohaliku omavalitsuse kogueelarvest 2007. aastal?

Kirjutage, mitu protsenti:

N13A. Kas noorsootöö valdkondade eelarve planeerimisel ja rahastamisotsuste tegemisel saavad kaasa rääkida ka kuni 19-aastased noored?

Jah   Pole kindel   Ei

Vastake sellele küsimusele ainult kui Te vastasite 'Jah' küsimusele 'N13A'
N13B. Palun kirjeldage lühidalt, mil moel on noored kaasatud?

N14A. Kas Teie kohalik omavalitsus toetab rahaliselt ka noorsootöö alaseid ühekordseid projekte?

Jah   Pole kindel   Ei

N14B. Kas järgnevate organisatsioonitüüpide poolt esitatud projekte on toetatud?

	jah	ei	ei oska öelda
Mittetulundusühingud	☐	☐	☐
Eraisikud	☐	☐	☐
Mitteformaalsed noortegrupid	☐	☐	☐
Õpilasesindus	☐	☐	☐
Noortevolikogu (-parlament)	☐	☐	☐
Noorteühingud	☐	☐	☐

N15A. Kes vaatab neid projekte läbi ja teeb rahastamise osas kohalikule omavalitsusele ettepanekud?

Palun valige **kõik** sobilikud variandid:

- Volikogu sotsiaal-, haridus- või kultuurikomisjon
- Volikogu või valla/linnavalitsuse juurde moodustatud noortekomisjon
- Sõltumatu noorte osaluskogu või esinduskogu
- Kohaliku omavalitsuse struktuuri juurde kuuluv ekspertkogu
- Muu

Vastake sellele küsimusele ainult kui Te vastasite 'Muu' küsimusele 'N15A'
N15B. Kui valisite "Muu", täpsustage palun:

N16A. Kui tihti vaadatakse projekte läbi?

Palun valige **ainult üks** järgnevatest:

- Kord aastas
- Kaks korda aastas
- Kolm korda aastas
- Neli korda aastas
- Vastavalt vajadusele
- Muu
- Ei oska öelda

Vastake sellele küsimusele ainult kui Te vastasite 'Muu' küsimusele 'N16A'
N16B. Kui valisite "Muu", täpsustage palun:

N17. Kui suur oli ühekordsetele noorsooprojektidele eraldatud toetuste maht Teie kohalikus omavalitsuse 2007. aasta eelarves?

Kirjutage, mitu krooni:

N18. Kirjutage, kui palju...

...oli organisatsioon, kes esitasid taotluse 2007. aastal?:

...oli toetust saanud organisatsioone 2007. aastal?:

...oli taotlusi kokku?:

...oli toetatud taotlusi?:

N19. Milline oli projektide rahastamisotsuste puhul 2007. aastal taotluste mahu ja olemasolevate rahaliste vahendite suhe?

Palun valige **ainult üks** järgnevatest:

- Taotluste maht ületas olemasolevaid rahalisi vahendeid mitmekordselt
- Taotluste maht oli veidi suurem olemasolevatest rahalistest vahenditest
- Taotluste maht oli võrdväärne olemasolevate rahaliste vahenditega
- Taotluste maht oli veidi väiksem kui oli rahalisi vahendeid
- Taotluste maht oli mitmekordselt väiksem olemasolevatest rahalistest vahenditest
- Ei oska öelda

III

N20. Kas Teie kohalik omavalitsus toetab rahaliselt püsitoetusega ka mittetulundusühinguid/sihtasutusi, mille põhitegevuseks on noorsootöö?

- Jah   Pole kindel   Ei

Vastake sellele küsimusele ainult kui Te vastasite 'Jah' küsimusele 'N20'

N21. Kui palju neid organisatsioone oli?

N22. Kui suur oli püsitoetuste maht Teie kohaliku omavalitsuse eelarves 2007. aastal?

Kirjutage, mitu krooni:

N23A. Kas Teie kohalikus omavalitsuses on välja töötatud ja kinnitatud noorsootööga tegelevate organisatsioonide, (s.h. noorteprogrammide, noorteprojektide) valla- või linnaeelarvest toetamise kriteeriumid?

- Jah   Pole kindel   Ei

Vastake sellele küsimusele ainult kui Te vastasite 'Jah' küsimusele 'N23A'

N23B. Millised need kriteeriumid on?

N24A. Kas Teie kohalik omavalitsus on saanud noorsootöö objektide või tegevuste rahastamiseks vahendeid mujalt (näiteks projektikonkursid) viimase viie aasta lõikes?

Palun valige **kõik** sobilikud variandid:

- Oleme saanud vahendeid siseriiklikel projektikonkursidel osaledes
- Oleme saanud vahendeid Euroopa Liidu struktuurifondide kaudu
- Oleme saanud vahendeid annetuse või sponsorlusena eraisikutelt ja/või firmadelt
- Muu

Vastake sellele küsimusele ainult kui Te vastasite 'Muu' küsimusele 'N24A'
N24B. Kui valisite "Muu", täpsustage palun:

N25A. Kuidas on kajastatud noorsootöö Teie kohaliku omavalitsuse arengukavas?

Palun valige **ainult üks** järgnevatest:

- Noorsootöö ei kajastu arengukavas
- Noorsootöö on arengukavas eraldi välja toodud
- Noorsootöö on lõimitud kultuuri, spordi, haridusega
- Noorsootööl on oma arengukava
- Muu
- Ei oska öelda

Vastake sellele küsimusele ainult kui Te vastasite 'Muu' küsimusele 'N25A'
N25B. Kui valisite "Muu", täpsustage palun:

Vastake sellele küsimusele ainult kui Te vastasite 'Noorsootöö on arengukavas eraldi välja toodud' või 'Noorsootöö on lõimitud kultuuri, spordi, haridusega' või 'Noorsootööl on oma arengukava' või 'Muu' küsimusele 'N25A'

N26. Palun tooge välja kuni 3 peamist noorsootöö arendusobjekti ja/või tegevust, mis kajastub Teie kohaliku omavalitsuse arengukavas.

1.

2.

3.

**N27. Kuidas Teie hindate linna- või vallavalitsuse ülesandeid?
Märkige oma arvamus funktsioonide kohta järgmiselt:**

	mitte- oluline	vähe- oluline	oluline	väga oluline	ei oska öelda
Sotsiaalabi ja –teenuste korraldamine	☐	☐	☐	☐	☐
Vanurite hoolekanne	☐	☐	☐	☐	☐
Noorsootöö	☐	☐	☐	☐	☐
Elamu- ja kommunaalmajandus	☐	☐	☐	☐	☐
Veevarustus- ja kanalisatsioon	☐	☐	☐	☐	☐
Heakord	☐	☐	☐	☐	☐
Hariduse andmist munitsipaalkoolides	☐	☐	☐	☐	☐
Koolieelsete lasteasutuste töö korraldamine	☐	☐	☐	☐	☐
Raamatukogude ja rahvamajade jt. toetamine	☐	☐	☐	☐	☐
Territoriaalplaneerimine	☐	☐	☐	☐	☐
Valla- ja linnasisene ühistransport	☐	☐	☐	☐	☐
Teede ja tänavate korrashoid	☐	☐	☐	☐	☐
Teised seadustega pandud ülesanded	☐	☐	☐	☐	☐

N28. Palun põhjendage hinnangut noorsootöö olulisusele Teie kohalikus omavalitsuses üldises valdkondade kontekstis:

N29. Milliseid probleeme näete noorsootöö rahastamisel oma linnas/vallas?

N30A. Kas Teie omavalitsus on eelnenud kolme aasta jooksul toetanud mitterahaliste vahenditega noorteühinguid/noorsootööd teostavaid mittetulundusühinguid?

Jah

Pole kindel

Ei

Vastake sellele küsimusele ainult kui Te vastasite 'Jah' küsimusele 'N30A'

N30B. Palun kirjeldage kuidas ja/või milliste vahenditega on Teie omavalitsus toetanud noorteühinguid/noorsootööd teostavaid mittetulundusühinguid?

Täname küsitluses osalemise eest!

